

פרשת האזינו השמים	
האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי רבי יהודה פתח ² פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני מה כתיב לעילא אני ישנה ולבי ער וגו' אני ישנה אמרה כנסת ישראל אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזלינא ³ במדברא ⁴ ולבי ער לאעלא לארעא ⁵ למעבד להו (נימוסין) דהא כל פקודי אורייתא בארעא משתכחינ ⁶	האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי רבי יהודה פתח פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני מה כתוב למעלה אני ישנה ולבי ער וגו' אני ישנה אמרה כנסת ישראל אני ישנה ממצוות התורה בזמן שהלכתי במדבר ולבי ער לעלות לארץ לעשות אותם (חובות ¹) שהרי כל מצוות התורה נמצאות בארץ
קול דודי דופק דא משה ⁷ דאוכח להו לישראל בכמה ויכוחין	קול דודי דופק זה משה שהוכיח להם לישראל בכמה ויכוחים
רפ/ב	
בכמה קטטינ ⁸ דכתיב אלה הדברים וגו' ממרים הייתם וגו' ובחורב הקצפתם ¹ וגו' הה"ד	בכמה מריבות שכתוב אלה הדברים וגו' ממרים הייתם וגו' ובחרב

1

² כוונתו ליישב מה שאמר משה רבנו ע"ה לשמים בלשון האזנה ולארץ בשמיעה, ולשמים בלשון צווי לנוכח ולארץ בדרך נסתר, ולכן פתח בפסוקים דשיר השירים לתרץ הכל. אבל עיקר התירוץ הוא מפסוק פתחתי אני לדודי, וכמו שיבוא. ומפני זה פתח בו, אך להיותו צריך לביאור הענין לפסוק הקודם לכך אמר מה כתיב לעילא. ודוק היטב טעם למה לא פתח בפסוק אני ישנה, דכמו שיתבאר בפירושו אני ישנה, אמרה כנסת ישראל וכו', ידוע מכמה דרושים מה היא מדרגת דור המדבר ושאו היתה רחל באחורי זעיר וכמד"א (ירמיה ב ב) לכתך אחרי במדבר, ואמנם אני, היא רחל, שהיא בעלמא דאתגלייא ונמצאת, והיינו אני. וגם כי היא נקודה עצמית מעשר נקודות הראשונות, שלעולם יש לה מציאות גם שישתנו אופני מציאותה פעם גדולה ופעם קטנה תמיד תוכל לומר אני [היא], מה שאין כן שאר הנקבות שהן פרצופי הארה (נ"א המדה) ויש זמן שמתבטלות (רמ"ז).

³ דהוינא אזלי (אור יקר).

⁴ מדת אני שאר גופא המתפשט באבריו השולטות בחוץ, אמנם בחי' זו ישנה מפני שהיא מתהלכת במדבר השמים מקום הקלי' שאין תיקון מצות כדכתיב נחש שרף ועקרב וצמאון אמנם הנקודה האמצעית שהיא לבי ער (אור יקר). סוד השינה הוא הסתלקות המוחין שה"ס הנשמה למעלה, וכך היתה רחל במדבר, שחסרו ממנה אורות אבא שהם פקודי אורייתא, ושהם מכוננים אותה כמד"א בפסוק (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, אבא יסד ברתא (רמ"ז).

⁵ שהיא בחי' השולטת בארץ שהי אמתתקנת בארץ ישראל (אור יקר). פי' שמשנה רבנו ע"ה העלה אותה מן הקלי' וסלקה עד אחורי זעיר וכנזכר בדרוש תיקון הנוק', והיתה מוכנת לשאם יזכו ישראל ליכנס לארץ מיד שתבנה ותכונן, וכמו שהיתה בעת פטירת משה רבנו ע"ה, וזהו לבי ער, הוא שרשה שבלב זעיר, שאז היה מושפע במוחין דידיה ומוכן להכינה, וזהו התעוררותו לשיכנס לארץ ישראל שהיא רחל הקדושה, ושאו היא תבוא לפני זעיר בעלה ותשתלם בכל אורותיה בשלימות (רמ"ז).

⁶ דוקא בארעא דישראל היא רחל, שהרי רק זווגה עם דודה בשלימות הוא השלם שמקבלת חו"ג בשלימות (רמ"ז).

⁷ דודי – ת"ת. דופק – משפיע דינים מצד הגבורה שבו והדין בכללות הימין (אור יקר). פי' שבהגיע זמן כניסתם לארץ אז היה התחלת הבאת (נ"א הכאת) אור דעת זעיר היוצא מפי הגבורה היא אמא, שיסודה נפתח בחזה דזעיר, ויוצא לחוץ יסוד אבא המאיר ברחל בסוד הדפיקה, הוא ענין אחורי ע"ב שה"ס בחינת דין לגבי הפנים, והוא ממש סוד דפ"ק, והוא מש"ה סודו פק"ד קס"א (רמ"ז).

⁸ היינו דפיקת אור דפ"ק והארת גבורות אמא, כי כל בחינת גבורות ודינין נקראים תוכחה, וכל מי שמוכיח לשם שמים עושה תיקון גדול אל הגבורות הקדושות, שהרי מעורר לב מקבל התוכחה (נ"א הנוכח) לתשובה היא אמא עלאה, וסותם פה המקטרג שלא יוכל לקטרג, ובה מגרשו מלהתאחז בגבורות, והעיקר שהשכינה מתתקנת יפה, וזו היתה כוונת דפק קול משה, לכוון צד"ק שהוא דפ"ק וי' אותיותיו (נ"א תיבותיו). ואפשר עוד שמצינו שני מיני תוכחות שהוכיח משה את ישראל, האחד בדרך נסתר [וברמז], והשני בפירוש וגילוי. דכתיב אלה הדברים וכו', הוא הדרך

<p>דופק² ועב"ד דמשה אוכח להו לישראל ברחימותא הוו כל מלוי³ דכתיב כי עם קדוש אתה ליי' אלהיך⁴ ובך בחר יי' אלהיך להיות לו לעם וגו' בנים ליי' אלהיכם⁵ ואתם הדבקים ביי'⁶ ועל דא ושמעת בקול יי' אלהיך כי מאהבת יי' אתכם הה"ד פתחי לי אחותי רעיתי</p>	<p>הקצפתם וגו' זהו שכתוב דופק. ועם כל זה שמשה הוכיח להם לישראל באהבה היו כל דבריו שכתוב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם וגו' בנים אתם לה' אלהיכם ואתם הדבקים בה' ועל זה ושמעת בקול ה' אלהיך כי מאהבת ה' אתכם זהו שכתוב פתחי לי אחותי רעיתי.</p>
<p>מה כתיב קמתי אני לפתוח לדודי אמרו ישראל⁷ בעוד דהוינן זמינין למיעל לארעא ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידוי דמשה מה כתיב ודודי חמק עבר⁸ דכתיב וימת שם משה עבד יי' בקשתיהו ולא מצאתיהו דכתיב</p>	<p>מה כתוב קמתי אני לפתוח לדודי אמרו ישראל בעוד שהיינו מוכנים לעלות לארץ ולקבל מצוות התורה האלו על ידי משה מה כתוב ודודי חמק עבר שכתוב וימת שם משה עבד ה' בקשתיהו ולא מצאתיהו שכתוב</p>

האחד וכמ"ש רז"ל והזכירו רש"י בחומש, שרמז להם שמות כל המקומות שחטאו בהם, עיי"ש. והדרך השני היא ממרים הייתם וגו', שהיא תוכחה מגולה. וכנגד שני הדרכים האלה אמר, בכמה ויכוחין, שהוא ענין מה שהוכיח לפניו בהעלם, ובכמה קטטין, הוא הדרך השני קטטות ממש. ונלע"ד שכיוון בזה לתיקון גבורות או"א שאין בהם פגימה בעצם להיותם נעלמים, ובקטטות כיוון לתקן של זר"ן שהם מגולים וזה שהפגם בהם הוא עצמי ומפורסם. והנה פסוק ממרים הייתם, נאמר בעוון המרגלים שאז פגמו ברחל היא ארץ ישראל שהוציאו עליה שם רע, וכנ"ל ריש פרשת כי תצא (רמ"ז).

¹ הוא עוון העגל שפגמו בזעיר כנזכר בספר אוצרות חיים. ולפי זה נקט להו ממטה למעלה לפי סדר הפגם, כי בודאי פגם המרגלים שברחל בא מאוחר בכתוב, והכא נקט להו ממטה למעלה. אי נמי אפשר שאיחר מעשה העגל מפני שחזר וניעור אחר מעשה המרגלים, וכמ"ש רש"י [בפרשת שלח] על פסוק (במדבר יד, לג) ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה (רמ"ז)

² פ' בזה תבין בעצם מלת דופק כי לפי הפשט אין הקול דופק, אבל בדין אתי שפיר, שהיה מכה על לב השומעים, וגם לרמוז לסוד דפ"ק הנזכר (רמ"ז).

³ כדרך קו האמצעי שדינו מזוגים מימין ומשמאל, שהרי אותו התוכחת אינו אלא לקשרם בימין (אור יקר). ולכן קראו בשם דודי, להורות שכוונת תוכחותיו היו לבסם הגבורות להכין תיקון גדול לבנין רחל. ולכן אמר בכל משנה תורה ה' אלקיך ה' אלקיכם ולא אמר אלקינו, וכמ"ש הרב באוצרות חיים, שהיה מדבר כן לבאי הארץ שהיו מושרשים בזר"ן ולא בדור המדבר, ובזה הורה להם שהם יזכו להכנס לארץ ישראל ולתקנה (רמ"ז).

⁴ נוכח לדרוש ד' פסוקים שנכתבו כאן על ד' מקומות שבהם מושרשת רחל בזעיר. דהיינו בכתר, ולנגדו אמר כי עם קדוש אתה, שכתר הוא מקור הקדושה (רמ"ז).

⁵ בנים אתם, כנגד הדעת שממנו מקור טיפת הולדת הבנים וכדכתיב (בראשית ד, כה) וידע אדם, ושם ב"ן שהוא ב' היות ה"ס חו"ג שבדעת (רמ"ז).

⁶ ואתם הדבקים, בת"ת ששם עיקר הצלע שהיתה דבוקה בגוף האדם, ועל דרך (ל, ח) ושמעת בקול, כי שם סוד פי הגבורה כי מאהבת ה' בסוד היסוד ששם עיקר אהבת הזווג, וי"ג בריתות בגי' אהב"ה, ואורכיה דיסוד רח"ם עלמין כו), מלשון (תהלים יח, ב) ארחמך. ולעומתם יש לכוין ד' תוארי אחותי רעיתי יונתי תמתי. ולזה כיוון באומרו הה"ד פתחי לי וכו', כלומר כנגד ד' הפסוקים. וגם כי משם נשמע שהדפיקה היתה ברחימותא (רמ"ז).

⁷ הם חשבו שהש"ת יתרצה לתפילת משה רבנו ע"ה ושירשהו ליכנס לארץ, ואז יושפע שפע חדש לתיקון רחל, וזהו ענין ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידוי דמשה. אבל דודי חמק עבר, ונתבטלה הארתו, וגם שנתקנה רחל שהרי נכנסו לארץ (רמ"ז).

⁸ והטעם שכל המצוות התלויות בארץ קבלום ממש רע"ה בעל פה, לא במעשה כשאר המצוות שממש עשו אותם בפניו וזהו שאמר בעוד שלא נעשה הזווג בימין, ולזה פירשו בתיקל"ז שעדיין לא נבעלה מפני שהיחודים שנעשו לא נעשו על הסוד הגמור שהוא הייחוד הגמור אלא כלת משה מאורסת לו ואינה מיוחדת לו כדפי' והנה הניסים גם הם על דרך זה שהרי ניסי מרע"ה מאספקלריא המאירה להפך הטבע דהטב"ע שם אלהים ומשה מהפכו מדין לרחמים ופקיד ליה כרעותיה אמנם יהושע ושאר נביאים הם מאספקלריא שאינה מאירה והטב"ע שם אלה"ם שולט אינם יכולים לשנותו לרצונם כמרע"ה (אור יקר).

<p>ולא קם עוד נביא בישראל כמשה קראתיו ולא ענני ולא הוה דרא¹ כדרא דמשה דקב"ה שמע לקליהון ועבד להו נסין ונימוסין² כמה דעבד על ידי</p>	<p>ולא קם נביא עוד בישראל כמשה קראתיו ולא ענני שלא היה דור כדורו של משה שהקדוש ברוך הוא שמע לקולם ועשה להם ניסים וחוקים כמו שעשה על ידיו.</p>
<p>ר' יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי דא קב"ה ביומוי דמשה דכל יומוי לא בעא דמלאכא ושליחא לדברא עמיה דכתיב אם אין פניך הולכים וגו' זכאה חולקיה דמשה דקב"ה אסתכם לרעותיה ודודי חמק עבר ביומוי דיהושע דכתיב לא כי אני שר צבא יי'</p>	<p>רבי יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי זה הקדוש ברוך הוא בימיו של משה שכל ימיו לא רצה שמלאך או שליח להנהיג עמו שכתוב אם אין פניך הולכים וגו' אשרי חלקו של משה שהקדוש ברוך הוא מסכים לרצונו ודודי חמק עבר בימיו של יהושע שכתוב לא כי אני שר צבא ה'.</p>
<p>ת"ח משה הוה שמע קלא קדישא דמלכא עלאה ולא אזדעזע וכ"ש מלאכא דלא בעא (ולא קבלי') בתר דשכיב מה כתיב ויאמר לא כי אני שר צבא יי' וכתיב ויפול יהושע אל פניו ארצה עתה באתי ביומוי דמשה רבך אתינא ולא קבלני ביה שעתא ידעו ישראל שבהא דמשה בההוא זמנא בעו ישראל לקב"ה ולא אזדמן להו הכי ביומוי דמשה הה"ד בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'</p>	<p>בא וראה משה היה שומע קול קדוש של המלך העליון ולא נזדעזע וכל שכן מלאך שלא רצה (ולא קבלו) אחר שמת משה מה כתוב ויאמר לא כי אני שר צבא ה' וכתוב ויפול יהושע אל פניו ארצה עתה באתי בימיו של משה רבך באתי ולא קבלני באותה³ שעה ידעו ישראל שבחו של משה באותו זמן בקשו ישראל להקדוש ברוך הוא ולא נזדמן להם כך כבימי משה זהו שכתוב בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'.</p>
<p>האזינו השמים ואדברה רבי חייא אמר זכאה חולקיה דמשה יתיר מכל נביאי עלמא ת"ח כתיב שמעו שמים והאזיני ארץ כי יי' דבר שמעו שמים ישעיה דהוה יתיר רחיקא ממלכא כתיב שמעו שמים משה דהוה יתיר קריב למלכא כתיב האזינו השמים</p>	<p>האזינו השמים ואדברה רבי חייא אמר אשרי חלקו של משה יותר מכל נביאי העולם. בא וראה כתוב שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דבר שמעו שמים ישעיה שהיה רחוק יותר מהמלך כתוב שמעו שמים משה שהיה קרוב יותר למלך כתוב האזינו השמים.</p>
<p>תאנא בההוא זמנא דאמר ישעיהו שמעו שמים והאזיני ארץ כמה גרדיני מהירין אזדמנו לתברא רישיה נפקא קלא ואמר מאן הוא דין דבעי לארעשא עלמין עד דפתח ואמר לאו אנא ולא דידי אלא כי יי' דבר ולא אנא במשה מה כתיב האזינו השמים ואדברה אנא</p>	<p>למדנו באותו זמן שאמר ישעיהו שמעו שמים והאזיני ארץ כמה בעלי דינים מאירים⁴ הזדמנו לשבור את ראשו יצא קול ואמר מי הוא זה שרוצה להרעיש עולמות עד שפתח ואמר לא אני ולא שלי אלא כי ה' דיבר ולא אני במשה מה כתוב האזינו</p>

¹ כי אם היה משה נכנס היה מתקנה בתיקון העתיד ע"י המשיח כידוע אצלנו (ז), וממילא שמענו שכוונת משה לתקן השכינה בסוד הנז"ל בקול דודי דופק, כי אמרנו שקול רומז לאו"א שבתוך דעת זעיר, ולכן דיבר לשמים בלשון האזנה, כלומר שיכולים הם להתקרב לתיקון רחל בזכות וכח דיבורו בדפיקה, וממילא תשמע הארץ שהיתה באחור שזהו ריחוקה, והבן (רמ"ז).

² מטעם זה לא היו לישראל מצות אלא על ידי משה ואפילו הלכות לא חדש יהושע ואפילו אותם שנשתכחו בימי אבלו אל משה לא נתן לו הקב"ה מפני שאין חדוש תורה מהמלכות ומרע"ה היה שואב מן הת"ת היה מתפשט האור ומוציא האורות העליונים שהם המצות, אמנם כשגמר נסתם ונעלם ושוב לא נפתח ואין לישראל אלא להסתפק בתורה הנמסרת למרע"ה לבד שאין נביא יכול לחדש דבר או לשנות ח"ו שאותה המדה קבעה נמוסיה ומצותיה ודיניה ונסתמה ונעלמה ואין לנו אלא מה שהאירה הת"ת ע"י מרע"ה (אור יקר).

<p>ולא אחרא ואדברה בלא דחילו ותשמע הארץ אמרי פי ולא מאהרא זכאה חולקיה א"ר אבא באתוון גליפן דר' אלעזר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ הכא אתרמיז שמא קדישא עלאה</p>	<p>השמים ואדברה אני ולא אחר ואדברה בלא פחד ותשמע הארץ אמרי פי ולא מאחר אשרי חלקו אמר רבי אבא באותיות חקוקות של רבי אלעזר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ כאן נרמז שם הקדוש העליון.</p>
<p>ר' יוסי אמר תו מה בין משה לישעיהו משה אמר האזינו השמים השמים שמים עלאין אינון דאשתמודען דאקרון שמא דקב"ה ותשמע הארץ ארץ עלאה ההיא דאשתמודעא ואיהי ארץ החיים בישעיה כתיב שמעו שמים ולא השמים האזיני ארץ ולא הארץ ואינון שמים וארץ תתאין ועם כל דא בעו לאענשא ליה עד דאמר כי יי' דבר ולא אנא ומשה אמר כולי האי דכתיב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי</p>	<p>רבי יוסי אמר עוד מה בין משה לישעיהו משה אמר האזינו השמים השמים העליונים אלו הנודעים שנקראים שמו של הקדוש ברוך הוא ותשמע הארץ הארץ העליונה אותה הנודעת והיא ארץ החיים בישעיה כתוב שמעו שמים ולא השמים האזיני ארץ ולא הארץ ואלו שמים וארץ תחתונים ועם כל זה רצו להעניש אותו עד שאמר כי ה' דבר ולא אני ומשה אמר כל זה שכתוב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.</p>
<p>רבי יצחק פתח כתפוח בעצי היער וגו' זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עכו"ם דהא כל שאר עמין אתיהיבו לרברבן ממנן בשלפנותא עלייהו וישראל קדישין זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי דלא יהב לון קב"ה לא למלאכא ולא לשליטא אחרא אלא הוא אחיד לון לחולקיה הה"ד כי חלק יי' עמו וכתוב כי יעקב בחר לו יה כתפוח בעצי היער מה תפוח מתפרשא בגונוי על כל שאר אילני הקלא כך קב"ה מתפרש ואתרשים על כל הילין עלאין ותתאין בג"כ יי' צבקות שמו אות הוא בכל הילא דלעילא</p>	<p>רבי יצחק פתח כתפוח בעצי היער וגו' אשרי חלקם של ישראל מכל אומות עובדי כוכבים ומזלות שהרי כל שאר האומות נתנו לשרים ממונים בשלטון עליהם וישראל קדושים אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא שלא נתן אותם הקדוש ברוך הוא לא למלאך ולא לשליט אחר אלא הוא יחד אותם לחלקו זהו שכתוב כי חלק ה' עמו וכתוב כי יעקב בחר לו יה כתפוח בעצי היער מה תפוח מתחלק בגונוי על כל שאר עצי השדה כך הקדוש ברוך הוא מתחלק ונרשם על כל חיילות עליונים ותחתונים משום זה ה' צבאות שמו אות הוא בכל צבא של מעלה.</p>
<p>ת"ח קב"ה כתפוח דאית ביה תלת גוונין כ"י כשושנה מאן שושנה א"ר אבא שושנה סוגה סתם שושנה דאתכלילת בשית מרפי שושנה דא גווניה חווק וסומק וכלא הוא תרין גווני סומק וחורר הכי כ"י קב"ה כתפוח כ"י כשושנה דהכי אמרה כ"י תחת התפוח עוררתיך תחת התפוח</p>	<p>בא וראה הקדוש ברוך הוא כתפוח שיש בו שלשה צבעים כנסת ישראל כמו שושנה איזו שושנה אמר רבי אבא שושנה 'מקפת סתם שושנה שנכללת בשה עלים שושנה זו גווניה לבן ואדום והכל הוא שני צבעים אדום ולבן כך כנסת ישראל. הקדוש ברוך הוא כמו תפוח כנסת ישראל כמו שושנה שכך אמרה כנסת ישראל תחת התפוח עוררתיך תחת התפוח</p>
<p>רפז/א</p>	

<p>באן אתר¹ היא אלא אלין אבהתי² דאמרן ר' יוסי אמר דא יובלא³ ר' אבא אמר כלא שפיר⁴ אלא אלין אבהן דקאמרן אלין אינון ג' גווי דמתחברן בתפוח ר' יצחק אמר באן אתר אתכלילת כ"י בשושנה באינון נשיקין דרחימותא דאתדבקת במלכא עלאה נטלה תרי שושנים כד"א שפתותיו שושנים ובג"כ אמרה כ"י ישקני מנשיקות פיהו (כד"א ועל פיך ישק כל עמי) בגין דאתכלילת בשושנים בתרי שפון דיליה</p>	<p>באיזה מקום זה אלא אלו האבות שאמרנו רבי יוסי אמר זה יובל רבי אבא אמר הכל יפה אלא אלו האבות שאנו אומרים אלו הם שלשה צבעים שמתחברים בתפוח. רבי יצחק אמר באיזה מקום נכללת כנסת ישראל בשושנה באלו הנשיקות של אהבה שנדבקת במלך העליון לוקחת שתי שושנים כמו שנאמר שפתותיו שושנים ומשום זה אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו (כמו שנאמר ועל פיך ישק כל עמי) משום</p>
---	--

¹ וירצה כיון שאמרת עד עתה שהתפוח הוא זעיר, אם כן איזה מקום הוא שיקרא תחת התפוח שהרי הוא עצמו נקרא תפוח, ואם כן הול"ל תחת מקומך או תחתך עורתיך, אבל התפוח באיזה מקום הוא (רמ"ז).

² פי' האבות נקר' תפוח ותחת התפוח הם נה"י דדכורא תרין ביעין ואמה (זהר הרקיע). פי' כי עיקר המקום שקרוי תפוח הוא בגג"ת שהם שרשי הג' גוונים [דלעיל] שעל שמים נקרא כל פרצוף זעיר בשם תפוח וכנזכר והשתא אתי שפיר גם שם שושנה שתפוח שלה הוא מתחת ג' אבות. וגם בזה יכון מאד מה שאמר לעיל שה' צבאות שמו, שידוע שבגדלותו דז"א חב"ד נעשים מחג"ת וחג"ת מנה"י, ואז כשהיא תחת חג"ת זה שנעשה מנה"י אז אומרת תחת התפוח עורתיך, התפל"ח גי' צבאות שהם נה"י הנזכרים. והענין מובן בהבנת ראש הפסוק (ח, ה) מי זאת עולה מן המדבר, שהפסוק מדבר בעליית רחל באצילות, שידוע כוונתנו בברוך אתה, שבכח שם אה"ה עולה עד נה"י שלו, דהיינו תחילה עולה ליסודו בהאר"ה מאה"ה, וגם במלת ברוך, ואחר כך עולה אל ג"ה שלו בהאר"ה מאה"ה. וזהו מי זאת עולה, פי' שזאת עולה בחיבור הארות מ"י שהוא בינה, שבה שם אה"ה שבציורו עולה מ"י, דהיינו א' יו"ד, וב' ההין הם ד'ו ד"ו, ועם י' הרי נ' כמספר מ"י. וגם שזאת עולה מן הבריאה דתמן מקננא א"י. ואמר מן המדבר, שהיא עולה דרך אחוריו שה"ס מדבר כמ"ש בפסוק (ירמיה ב, ב) לכתך אחרי במדבר. ועוד יש לפרש מי זאת עולה, על נקודת רחל העולה מלמטה באור הבקר מן הבריאה, שודאי היא מדבר לגבי אצילות. מתרפקת על דודה, שכוונתה להתחבר אליו. והיא אומרת תחת התפוח וגו', דהיינו שהיא מושכת אליו אותו הרשימו שלה שנכנס בלילה בלבו, ואז הוא מתעורר ומושך רשימו שלו שהיה מקיף על ראשו ומושכו למוחין שלו, וה"ס (שיה"ש ח, ו) שימני כחותם על לבך, וכמבואר אצלנו בכוונת התפילין. ועוד מתרפקת על דודה, וזהו בזקיפה שאז מתחברת אל ת"ת שלו שהוא דודה האמיתית. ואז היא משיבה תחת התפוח עורתיך, שכן אחרי היותה שם בין חדוהי מיד באים לו מוחין דראשו שה"ס אלקי אברהם וכו' (רמ"ז).

³ פי' ר"י דקדק מלשון יחיד דאמר תפוח בלשון יחיד ופי' יובלא בסוד על יובל ישלח שרשיו וידוע שמוחי ז"א הצריכין להולדה הם מנה"י דאמא וז"ש (ש"ה ש ח ה) תחת התפוח עורתיך פי' שהתעוררת הנוק' הביאה לו מוחין מן התפוח העליון שהוא היובל ומשם באים לו ג' שרשים (זהר הרקיע). ניחא ליה לרבי יוסי לפרש כן משום דאם נפרש תחת גג"ת אינו כן שהרי השרש שלה הוא בת"ת באמצעיתו ולא תחתיו, וגם אינו מכוון תחת גג"ת ממש, אבל הוא מפרשו על יסוד א"י שהוא ממש על ראש שרשה, ויובל זה הוא מלשון (ירמיה יז, ח) ועל יובל ישלח שורשיו, סוד יסוד א"י שבו מימי השפע קבוצים וצבורים, כתפוח שהיה על גבי המזבח, וגם יסוד הנוק' נקרא בשם תפוח (רמ"ז).

⁴ פי' הוא סוד אחר כי נה"י דאמא (נ"א: דאבא) הם ג' אבהן שבאין למטה בגילוי חג"ת דז"א ור' יצחק אמר שרומז לסוד הנשיקין שהוא סוד יחוד עליון שהשפתים והלשון הם נה"י והפ"ה היא הנוק' כי פ"ה ע"ה גימ' אלה"ם סוד פתחא דלעילא. מצאתי כתוב דע כי יש לבנה וחרס וסתר סתר נקראת בתחלת חדושה והוא שם אדנ"י גימט' ס"ה מסהר ועומדם באחורי ז"א שהוא אלה"ם ברבוע גמטריה ר' ועם ס"ה הרי סהר ואחר כך נשפעים אחוריים של אלה"ם שהם ט"ו אותיות בט"ו ימים אז נק' אלה"ם מלא י"ה שהם ט"ו חסד עליון באבא וחסד עולם בז"א ו"ק הנק' עולם וחסדי דוד הם נ"ה וכנגדם כ"ג אבא סגן בחסד כהן הדיוט בנצח וכן נחלקים הלויים במדריגותם המשורר בפה שהוא בג"ר נק' בינה והמנגנים ביד נגד גבורה והשוערים נגד הוד עכ"מ. (זהר הרקיע). מזכי לבי תרי, שהרי דעת זעיר הוא בתוך יסוד א"י ויש שם חו"ג ובחינה אחת המתווכת ביניהם וה"ס חג"ת כנזכר בכוונת השופר. וזה שאמר שאלו האבות האמורים אינון גג"ת דפרצוף זעיר זרועיו וגופו, אלא הם הג' גוונים שסודם חסד דין רחמים, דהיינו חג"ת שבדעת המחוברים בתפוח שה"ס יסוד א"י (רמ"ז).

<p>ר' יהודה אמר קב"ה שמים אקרי ובנין דאקרי שמים כל אינון רקיעין דאתכלילין בשמא דא (ס"א שבעה אינון דכד מתחברין וכו') כד מתחברין כחדא אקרו שמים ואקרו שמא דקב"ה מאן אינון רקיעין שבעה אינון</p>	<p>שנכללת בשושנים בשתי שפתים שלו. רבי יהודה אמר הקדוש ברוך הוא נקרא שמים ומשום שנקרא שמים כל אלו הרקיעים שנכללים בשם זה (שבעה הם שכאשר מתחברים וכו') כאשר מתחברים כאחד נקראים שמים ונקראים שם של הקדוש ברוך הוא מה אלו הרקיעים שבעה הם.</p>
<p>כמה דתנינן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות ובאגדתא דבי רבי המנונא סבא הכי תנינן ר' יצחק אמר הני ברייתא דבי רב המנונא סבא הכי וסגיאיין אינון בכל הני גוויני כמה דתנינן אר"ש תנינן באינון ברייתא (ס"א דלבר) דלגבי דכל הני שבעין כתרין דמלכא לקבליהון שוויין ז' רקיעין וז' ככביא דרהטין ואוליין וקרי לון שמהן בשמהן ואע"ג דשוויין כלהו כסאי דרקיעין דשבעה ככביא שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה ושיוין אלין לקביל אלין בכסויא דמלין לגבי אינון דכתיב יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בככבים כלהו מלין מתכסיין ואע"ג דלאו אורחי דאורייתא ואנן בתר אורחין דאורייתא קא אזלינן כמה דכתיב ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו כמה דמליל קב"ה אזלינן ובהדיה אזלינן כמה דכתיב והלכת בדרכיו</p>	<p>כמו שלמדנו וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות ובאגדות של ישיבת רב המנונא סבא כך למדנו רבי יצחק אמר אלו הברייתות של ישיבת רב המנונא סבא כך ורבים הם בכל אלו האופנים כמו שלמדנו אמר רבי שמעון שנינו באלו הברייתות (החיצוניות) שאצל כל אלו השבעים כתרים של המלך כנגדם ישי' שבעה רקיעים ושבעה כוכבים שרצים והולכים וקוראים להם שמות כשמותם ואף על גב ששום² כולם כסאות הרקיעים של שבעה כוכבים שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה ושיום אלו כנגד אלו בכסוי הדברים אצל אלו שכתוב יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים כל הדברים נעלמים ואף על גב שאינם דרכי התורה ואנו אחר דרכי התורה אנו הולכים כמו שכתוב ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו כמו שדיבר הקדוש ברוך הוא אנו הולכים ועמו הולכים כמו שכתוב והלכת בדרכיו.</p>
<p>אמר רבי יוסי פשיטין מלין אלין לגבי חבריאי ואשתמודען מלי בהו ואע"ג דאתכסיין א"ל והכי תנן כמה דא"ר יהודה א"ר חייא לקמן והכי אוליפנא מאינון ברייתא דתנא ביומי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא ובאתרין סגיאיין אשתמודען מלי דאינון ברייתא</p>	<p>אמר רבי יוסי פשוטים דברים אלו אצל החברים ונודעים דברים בהם ואף על גב שמכוסים אמר לו וכך שנינו כמו שאמר רבי יהודה אמר רבי חייא לפנינו וכך למדנו מאלו הברייתות ששנינו בימיו של שלמה המלך עמדה הלבנה בשלמותה ובמקומות רבים נודעים דברים שהם ברייתות.</p>
<p>אר"ש ארימית ידי בצלו לקדישא עלאה דמלין אלין אתגליאו על ידי בההוא עלמא כמה דאתכסיאו בלבאי ולית אנן באינון ארחין דאינון ברייתא אורחי דאורייתא נקטינן תאנא א"ר יהודה מאן לך רב בחכמתא כדוד מלכא³ ושלמה מלכא בריה בהאי כתרא</p>	<p>אמר רבי שמעון הרמתי ידי בתפלה לקדוש העליון שדברים אלו התגלו על ידי בעולם ההוא כמו שהיו מכוסים בלבי ואין אנו באותם דרכים של אלו הברייתות דרכי התורה אנו אוחזים. שנינו אמר רבי יהודה מי לך גדול בחכמה כדוד המלך ושלמה המלך בנו</p>

1

2

3 פ' ואפ"ה כסה הספירות שקרא למלכות צדק וכו' כדמפרש (מ"מ).

<p>דאשתמודע בברייתא אלין וסיהרא קרייה דוד מלכא צדק דהא דיליה הוא דכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה שלמה מלכא הכי נמי ואיהו¹ אתקרי צדק ושמשא דאתקרי בברייתא ברית איהו אקרי משפט ואינון כרסי יקרא דמלכא² דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך צדיק וצדק הכי נמי בחד דרגא הוון תאנא ז' כתרין אוקמוה תשעה אקרון³ ואפי' באינון ברייתא שבעה רקיעין אינון תשעה הוון</p>	<p>בכתר הזה שנודע בברייתות אלו והלבנה קרא אותה דוד המלך צדק שהרי שלו הוא שכתוב פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה שלמה המלך כך גם והוא נקרא צדק והשמש שנקרא בברייתות ברית הוא נקרא משפט ואלו כסאות הכבוד של המלך שכתוב צדק ומשפט מכון כסאך צדיק וצדק כך גם במדרגה אחת היו למדנו שבעה כתרים בארוה תשעה נקראים ואפילו באלו הברייתות שבעה רקיעים אלו תשעה היו.</p>
<p>אר"ש עד אימתי יקרון חברייא בהני מלין הא אנן בתר קב"ה אזלינן ואנן ידעי מלין והא אתגלי על ידן מלה דא מה דלא אתגלי לקדמאי מכאן ולהלאה כל אינון מלין וכל אינון ברייתא סליקו להו לאינון דלא עאלו ונפקו ובגיניהון בניהון אתיין לשאלא וכד ישאלון יימרון חברייא ווי לדרא דר"ש בן יוחאי אסתליק מניה אבל ת"ח מכאן ולהלאה לא יהא דרא כדרא דא ולא אורייתא אתגלי על חברייא</p>	<p>אמר רבי שמעון עד מתי יקראו החברים באלו הדברים הרי אנו אחר הקדוש ברוך הוא הולכים ואנו יודעים דברים והנה מתגלה על ידינו דבר זה מה שלא נגלה לקדמונים מכאן ולהלאה כל אלו הדברים וכל אלו הברייתות סלקו אותם לאותם שלא נכנסו ויצאו ובגללם בניהם באים לשאול וכאשר ישאלו יאמרו החברים אוי לדור שרבי שמעון בן יוחאי יסתלק ממנו אבל בא וראה מכאן ולהבא לא יהיה דור כדור זה ולא תתגלה תורה על החברים.</p>
<p>ת"ח דרא בתראה דנפקו ממצרים ידעו כלא דהא משה גלי לון כל אינון מ' שנין דהוון במדברא כמה דאמינא תאנא א"ר יצחק ואף משה לא גלי דא אלא בההוא יומא דהוה סליק מן עלמא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום בההוא יומא ממש ועכ"ד לא אמר עד דיהבו ליה רשותא דכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכד גלי לא אמר האזינו ישראל אלא האזינו השמים א"ר יוסי כתיב את השירה וכי שריה אקרי א"ר יצחק שירה ודאי מה</p>	<p>בא וראה דור אחרון שיצאו ממצרים ידעו הכל שהרי משה גלה להם כל אותן ארבעים שנה שהיו במדבר כמו שאמרנו למדנו אמר רבי יצחק ואף משה לא גילה זה אלא באותו יום שהיה מסתלק מן העולם שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום באותו יום ממש ועם כל זה לא אמר עד שנתנו לו רשות שכתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכאשר גילה לא אמר האזינו ישראל אלא האזינו השמים. אמר רבי יוסי כתוב את השירה וכי שירה נקראת אמר רבי יצחק שירה ודאי מה</p>
<p>רפז/ב</p>	
<p>שירה אתמשכא⁴ ברוח הקודש מעילא לתתא אופ הכי מלין אלין אתמשכן ברוח הקודש מעילא לתתא ובג"כ אמר משה שירה</p>	<p>שירה נמשכה ברוח הקודש ממעלה למטה כמו כן כאן דברים אלו נמשכים ברוח הקודש ממעלה למטה ומשום זה אמר משה שירה.</p>

¹ ואיהי (מ"מ).

² פי' זרין שהם כסא לבינה (מ"מ).

³ כשנתחיל מחכמה כי כתר אינון מהמין וז' הם מחסד ולמטה שהם ז"ת (מ"מ).

⁴ צריך לומר שסוד התורה היה נמשך מלמעלה על מרע"ה לגלות לישראל (אור יקר).

<p>ת"ח כולי האי אמר משה וקרא לעלאין עד לא יימא מלה דכתיב האזינו השמים¹ יערוף כמטר וגו' וכל כך למה משום כי שם יי' אקרא עד דיימא מלה ארעיש כלהו עלמין תאנא בההיא שעתא דאמר משה האזינו השמים ואדברה אתרנישו עלמין נפק קלא ואמר משה משה אמאי את מרעיש עלמא כלא את בריה דבר נש ובנינך אתרניש עלמא פתח ואמר כי שם יי' אקרא בההיא שעתא אשתתקו ואציתו מלוי</p>	<p>בא וראה כל זה אמר משה וקרא לעליונים טרם יאמר דבר שכתוב האזינו השמים יערף כמטר וגו' וכל כך למה משום כי שם ה' אקרא עד שיאמר דבר הרעיש כל העולמות. למדנו באותה שעה שאמר משה האזינו השמים ואדברה התרגשו העולמות יצא קול ואמר משה משה מדוע אתה מרעיש את כל העולם אתה בנו של אדם ובגללך נרגש העולם פתח ואמר כי שם ה' אקרא באותה שעה נשתתקו והקשיבו לדבריו.</p>
<p>(כאן שייך ת"ר כשחלה רשב"י וכו' ועיין בסוף הספר סי' ח"י)</p>	

<p>אמר ר' יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב"ה בקדמיתא קרא לון גוי קדוש דכתיב כי עם קדוש אתה וגו' לבתר קרא לון קדש דכתיב קדש ישראל ליי' ראשית</p>	<p>אמר רבי יוסי כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא בראשונה קרא להם גוי קדוש שכתוב כי עם קדוש אתה וגו' ולבסוף קרא להם קודש שכתוב קודש ישראל לה' ראשית</p>
<p>רצ/א</p>	
<p>תבואתה מה בין האי להאי א"ר אבא קדש עלאה מכלא² דהכי תנינן כד אתחברין³ כלהו קדושי⁴ כחדא אקרין קדש⁵ וכלהו סלקין ומתכנשין לההוא אתר עלאה⁶ דאקרי קדש⁷</p>	<p>תבואתה מה בין זה לזה אמר רבי אבא קדש עליון מכלם שכך למדנו כאשר מתחברים כל הקדושים כאחד נקראים קדוש וכולם עולים ומתכנסים לאותו מקום עליון שנקרא קדוש.</p>
<p>ובג"כ ק' ק' ק' קדש ישראל אתעביד מנייה⁸ ובנין דישראל בתלת דרגין! מתעטרין כד</p>	<p>ומשום זה קדוש קדוש קדוש קודש ישראל נעשה מהם ומשום שישראל</p>

¹ "האזינו השמים" שלא יעשו פעולתם, ולא ימצא דבר הוה פעולתו בעולם בעוד שהיה משה רבינו ע"ה מגלה סוד השם לישראל, והיינו "האזינו השמים ותשמע הארץ" שעליונים ותחתונים יעמדו ולא יפעלו כלל, וזה סבת ביטול ההיות אם לא בדרך נס, שאם יצויר שיעמדו סדר ההיות על העמדת מציאותם בלתי גלגול כלל יתבטלו כרגע לזה ארעיש כולהו עלמין ונתן טעם ואמר כי שם ה' אקרא ולכבוד השם ראוי שיהיה הדבר כן (אור יקר).

² הענין כי מלת קדוש רוצה לומר מקודש על ידי הקדש שקדשו ונעשה קדוש, אמנם קדש הוא המקור אל הקדושה המקדש הקדוש אם כן ראוי שיהיה עילאה מכולא (אור יקר).

³ הענין כי הם שלשה פעמים קדוש בשלשה אבות, והם נקראים מקרא קדש שהם קרואים אל החכמה הנקראת קדש (אור יקר).

⁴ דהיינו ג' אבות מיוחדים במציאות אצילותם מבינה אז הם מתאחדים ועולים דרך הבינה בתוך החכמה ואז אקרו קדש הם בעצמם למטה, מפני שמציאותם מתאחד במציאותם למעלה (אור יקר).

⁵ ור"ל כשמתחברים חג"ת הנקרא קדוש ועולים לבינה נק' קדש כמוה וז"ש כולהו סלקין ומתכנשין לההוא אתר עילאה דאיקרי קדש (מ"מ).

⁶ חכמה (אור יקר).

⁷ ועל שם מציאות זה נקראים הם למטה גם כן קד"ש, ומפני שבהיות שלשה אבות למעלה באחדות נקראים קד"ש בהפרדם אל מקום אצילותם כל אחד בפגי עצמו נקרא קדו"ש דהיינו קד"ש ו', כי החסד וי"סע, והגבורה וי"בא, והתפארת וי"ט, והיינו שלשה ווין שלשה פעמים קד"ש, ועם וא"ו שלשה פעמים אתעביד קדו"ש קדו"ש קדו"ש (אור יקר).

⁸ ואם היו ישראל סתם אין הכי נמי שהם מצד אחד מהאבות אינם נקראים אלא קדוש לבד כי כל אחד מהם מהאבות אינו נקרא לבדו אלא קדוש (אור יקר), בישראל הנאמר עליהם (דברים לב

<p>אתחברן כחדא אקרונ קדש ישראל ליי דאיהי ראשית² והא אוקימנא תבואתה בה"א כל אוכליו יאשמו מאי כל אוכליו יאשמו א"ר אבא הא אתמר דכתיב ואיש כי יאכל קדש³ בשגגה וכתוב וכל זר לא יאכל קדש וישראל אקרונ קדש בג"כ כל אוכליו יאשמו</p>	<p>מכתרים בשלש מדרגות כאשר מתחברים כאחד נקראים קודש ישראל לה' שהיא ראשית והרי בארנו תבואתה בה"א כל אוכליו יאשמו מהו כל אוכליו יאשמו אמר רבי אבא הרי נאמר שכתוב ואיש כי יאכל קודש בשגגה וכתוב וכל זר לא יאכל קודש וישראל נקראו קודש לכן כל אוכליו יאשמו.</p>
<p>אר"א שירותא וסיומא⁴ דכלא אתכליל בקדש⁵ (ס"א א') וחכמה עלאה קדש אקרי⁶ וכד נהיר⁷ דא חכמה עלאה חכמה דשלמה נהיר כמה דכתיב ותרב חכמת שלמה⁸ דקיימא באשלמותא והא אוקימנא וכד אתברכא מיסוד הכי קרינן לה קדש⁹ דאיהו אנהיר בשלימו¹⁰ וכד לא אתנהרא מתעטרא באשלמותא קרינן לה רוח הקדש¹¹ ולא אתקרי</p>	<p>אמר רבי אלעזר התחלה וסיום של הכל נכלל בקדש (א') וחכמה עליונה נקראת קודש וכאשר מאירה החכמה העליונה הזו מאירה חכמת שלמה כמו שכתוב ותרב חכמת שלמה שעומדת הלבנה בשלמותה והרי בארנו וכאשר מתברכת מהיסוד כך קוראים לה קודש שהיא מאירה בשלמות וכאשר לא מאירה ונכתרת בשלמותה קוראים לה רוח הקודש ולא נקראת קודש כאותו</p>

(ט) כי חלק ה' עמו, הנה הם גורמים במעשיהם למעלה למעלה, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא שם ח ע"א, ופ' בלק קפה ע"ב, ובפ' האזינו רצז ע"א וע"ב, ובכ"מ בזה"ק רבו מלספר) (דע"ו V ח"ב ב ע"ד).

¹ שהם כהנים מצד החסד לויים מצד הגבורה ישראל מצד התפארת לכן בבחינת כלם יחד נקראים קדש, כמו שבחינת שלשה האבות יחד נקרא קדש שמציאות ייחודם יחד הוא בחכמה כדפירשנו (אור יקר), כהנים לויים וישראלים שהם חג"ת (מ"מ).

² והיינו דאמרן לעיל כי קודם שקבלו התורה לא היו ישראל נחלקים לכהנים לויים וישראלים אלא סתם ישראל לכן נקראים קדוש לבד אמנם כשקבלו התורה שהיא מצד החכמה כדאמרין נובלות חכמה של מעלה תורה נקראו קד"ש שהיו מתעטרים בתלת כהנים לויים וישראלים ומפני שאין דרך האבות אל החכמה אלא על ידי הבינה כנודע לכן אמר ראשית תבואתה בה"א, דהיינו הבינה ודאי תבואת ה' שתבואת ה' וראשית הכל אחד (אור יקר).

³ כי אחר שהם בסוד החכמה והבינה שאין משם יניקת החצונים האוכל מהם יאשם ויאבד ודאי (אור יקר).

⁴ חכמה ומלכות, והוסיף על דברי ר' אבא דמלכות נמי אתקריאת קדש ואמר "שרותא וסיומא אתכלל בקדש", ירצה כי אין החכמה קדש לעצמה והמלכות קדש לעצמה אלא הכל קדש אחד (אור יקר).

⁵ במלת קד"ש אחד נכלל הכל, והטעם כדמסיק כי החכמה בעצם תקרא קדש (אור יקר).

⁶ האמנם בהתפשט אותו הקדש שבחכמה למטה במלכות נקראת היא קדש מפני שהקדש העליון נתפשט עד למטה במלכות (אור יקר).

⁷ פי' כשמאיר אבא הנק' חכמה. אזי חכמת שלמה שהיא מ' מאירה גם היא (מ"מ).

⁸ מלכות שהיא חכמה תתאה, והיא של יסוד הנקרא שלמה שלום ודאי, או חכמת התפארת שהוא נקרא שלמה מלך שהשלום שלו, וחכמה עליונה נקראת חכמת כל כני קדם כי קד"ם הוא הכתר כני קדם הספירות הנעלמות בו, ומלת ותרב מורה על הגידול וזהו שאמר דקיימא סיהרא כאשלמותא והנה מתוך מתניתא זו נפקא לן שהמלכות יונקת מיסוד שפע החכמה והיינו דקאמר ותדע חכמת מלכות שלמה יסוד מחכמת וכו' חכמה עילאה (אור יקר).

⁹ כדפירשנו על שם קד"ש החכמה המתפשטת למטה, ומשום דבמתניתא לא כתיב קד"ש (אור יקר), ר"ל לפי שיסוד דאבא בתוך יסוד זעיר וכשמתברכת מיסודו מתברכת גם מיסוד אבא שבתוכו (מ"מ).

¹⁰ ואין שלימות לה אלא בהיותה מאירה מחכמה עליונה ונקראת קדש כמוה, וכיון שהכתוב אמר ותרב דהיינו שהיא שלימה מוכרחים אנו לומר שהיא נקראת קדש, ואם תאמר ונימא שתקרא המלכות אז שם משותף על שם קדש החכמת ולא קדש ממש כגון רוח הקדש וכיוצא, לזה אמר כי אחר שהכתוב אמר ותרב ירצה שלימות, והשם המשותף לקדש ולא קדש ממש אינו מורה שלמות (אור יקר).

¹¹ ר"ל רוח שיש בה קצת אור מקודש של מעלה (מ"מ).

<p>קדש כההוא דלעילא וכד מתברכא מהאי יסוד וינקא לכל אינון דלתתא¹ אתקרי אם² כההיא דלעילא וקרינון ליה קדשים וכדין קרינון ליה קדש הקדשים דביה כלה³ דכתיב אתי מלבנון כלה וגו' מאי לבנון דא עדן⁴ דאתלבן מכל סטרין ועדן הא ידוע לגבי חברייא</p>	<p>של מעלה וכאשר מתברכים מזה היסוד ומיניקה לכל אלו של מטה נקראת אם כאותה שלמעלה וקוראים לה קדשים ואז קוראים לה קודש הקדשים שבו כלה שכתוב אתי מלבנון כלה וגו' מהו לבנון זה עדן שהלבין מכל הצדדים ועדן הרי ידוע אצל החברים.</p>
<p>תאנא כתיב כי שם יי' אקרא מאי כי שם יי' אקרא⁵ אר"ש הא כתיב הבו גודל לאלהינו א"ר אבא הבו גודל דא גדולה הצור תמים פעלו דא גבורה כי כל דרכיו משפט דא תפארת קל אמונה דא נצח ואין עול דא הוד צדיק דא יסוד וישר דא צדק הוא כלא שמא קדישא דקב"ה ובג"כ כי שם יי' אקרא א"ר יוסי שם יי' ממש ומשה בההיא שעתא גלי להו לישראל דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו' מכאן אוליפנא ההוא זכאה דחכמתא עלאה ביה כד מטי יומא לאסתלקא מעלמא בעי לגלאה ההיא חכמתא לאינון די רוח קדישא בינייהו מנלן ממשה דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' ואם לאו עליה כתיב אל תמנע טוב מבעליו כד"א כי לקח טוב נתתי לכם וגו' בהיות לאל ידך לעשות עד לא תסתלק מן עלמא ולא אתיהיב לך רשותא לגלאה</p>	<p>למדנו כתוב כי שם ה' אקרא מהו כי שם ה' אקרא אמר רבי שמעון הרי כתוב הבו גודל לאלהינו אמר רבי אבא הבו גודל זו גדולה הצור תמים פעלו זו גבורה כי כל דרכיו משפט זו תפארת אל אמונה זה נצח ואין עול זה הוד צדיק זה יסוד וישר זה צדק הרי הכל שם קדוש של הקדוש ברוך הוא ומשום זה כי שם ה' אקרא. אמר רבי יוסי שם ה' ממש ומשה באותה שעה גלה להם לישראל שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו' מכאן למדנו אותו צדיק שחכמה עליונה בו כאשר מגיע יומו להסתלק מהעולם צריך לגלות אותה החכמה לאלו שרוח קדושה ביניהם מנין לנו ממשה שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו'. ואם לא עליו כתוב אל תמנע טוב מבעליו כמו שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם וגו' בהיות לאל ידך לעשות טרם תסתלק מן העולם ולא נתנה לך רשות לגלות.</p>
<p>א"ר חייא האי קרא אוליפנא מניה חכמתא עלאה והכי הוא אבל סיפיה דקרא מקשר קשרא דמהימנותא במאי דכתיב הוא כד"א צדיק וישר הוא כלומר הוא כלא חד בלא פרודא דאי תימא כל הני סגיאין אינון חור ואמר הוא כלהו סלקין ומתקשרן ומתאחדן בחד² וכלא הוא היה והוא הוה והוא יהא והוא חד בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין ע"כ</p>	<p>אמר רבי חייא פסוק זה למדנו ממנו חכמה עליונה וכך הוא אבל סוף הפסוק מקשר קשר של האמונה במה שכתוב הוא כמו שנאמר צדיק וישר הוא כלומר הוא הכל הוא אחד בלא פירוד שאם תאמר שכל אלו רבים הם חזר ואמר הוא כולם עולים ומתקשרים ומתאחדים באחד והכל הוא היה והוא הוה והוא יהיה והוא</p>

¹ פי' ב"ע (מ"מ).

² פי' שנק' אם לבי"ע כמו הבינה שנק' אם לזו"ן וז"ש כההיא דלעילא (מ"מ).

³ פי' שבזה השם נק' כלה (מ"מ).

⁴ פי' אבא (מ"מ).

⁵ פי' דמשמע שהזכיר מרע"ה שם הו"ה. ותירץ הא כתיב הבו גודל וכדמפרש ר' אבא הבו גודל דא גדולה וכו' שהם ו"ק דזעיר ומ' וה"ס שם הו"ה כי יה"ו הוא זעיר ה' אחרונה מ'. וז"ש הא כולא שמא קדישא דקב"ה (מ"מ).

<p>מתקמדין מלין ומתאחדין מלין קדישין דשמא דקב"ה</p>	<p>אחד ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים 'עד כאן מתקשרים דברים ומתאחדים דברים קדושים של שמו של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>זכאה חולקיה מאן דקרי למלכא וינדע למקרי כדקא יאות ואי איהו קרי ולא ידע למאן קרי אתרחיק קב"ה מניה דכתיב קרוב ה' לכל קוראיו וגו' קרוב יי' לכל קוראיו למאן קרוב חזר ואמר לכל אשר יקראוהו באמת וכי אית מאן דיקרי ליה בשקרא א"ר אבא אין ההוא מאן דקרי ולא ידע למאן דקרי מנלן דכתיב לכל אשר יקראוהו באמת מאי באמת בחותמא דגושפנקא דמלכא³ דהוא שלימו דכלא הה"ד תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ובג"כ לכל אשר יקראוהו באמת כתיב זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפק למנדע ארחוי דקב"ה וע"ד כתיב וארח צדיקים כאור נוגה וגו' וכתיב ועמך כלם צדיקים וגו'</p>	<p>אשרי חלקו של מי שקורא למלך ויודע לקרא כראוי ואם הוא קורא ולא יודע למי קורא מתרחק הקדוש ברוך הוא ממנו שכתוב קרוב ה' לכל קוראיו וגו' קרוב ה' לכל קוראיו למי קרוב חזר ואמר לכל אשר יקראוהו באמת וכי יש מי שיקרא לו בשקר אמר רבי אבא כן אותו מי שקורא ולא יודע למי קורא מנין לנו שכתוב לכל אשר יקראוהו באמת מהו באמת בחתימה של חותמת המלך שהוא שלמות הכל זהו שכתוב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ולכן לכל אשר יקראוהו באמת כתוב אשרי חלקו של מי שנכנס ויצא לדעת דרכיו של הקדוש ברוך הוא ועל זה כתוב ואורח צדיקים כאור נוגה וגו' וכתוב ועמך כולם צדיקים וגו'.</p>
<p>תניא א"ר יצחק כל הני תקונין וכל הני מלי למחצדי הקלא אתמסרן ותנינן חייבין כביכול עבדין פנימותא לעילא מאי פנימותא כמה דכתיב שחת לו לא בניו</p>	<p>למדנו אמר רבי יצחק כל אלו התקונים וכל אלו הדברים נמסרו לקוצרי השדה ולמדנו רשעים כביכול עושים פגם למעלה איזה פגם כמו שכתוב שחת לו לא בניו</p>
<p>רצ"ב</p>	
<p>מומם דהא כל הני תקונין לא משתכחי כדקא יאות כתוב אחד אומר (ישעיה נט יז) וילבש צדקה⁵ כשרין וכתוב אחד אומר וילבש בגדי תלבושת אלא א"ר יצחק וילבש צדקה בזמנא דישראל זכאן לא זכו וילבש בגדי נקם⁶ וגו'</p>	<p>מומם שהרי כל אלו התקונים לא נמצאים כראוי כתוב אחד אומר וילבש צדקה כשרין וכתוב אחד אומר וילבש בגדי נקם תלבושת אלא אמר רבי יצחק וילבש צדקה בזמן שישראל זכאים⁴ לא זכו וילבש בגדי נקם וגו'.</p>
<p>א"ר יוסי מאי פנימותא כמה דתנינן דאבהן⁷ לא מסתפקין⁸ (ס"א מסתפקין) לאתברכא מההוא שקיו דנחלא⁹ כ"ש בנין¹⁰ כד"א שחת</p>	<p>אמר רבי יוסי מה הפגם כמו שלמדנו שהאבות לא מסתפקים (מסתפקים) להתברך מאותה ההשקיה של הנחל</p>

² פי' בא"ס המיוחדם. (מ"מ).

¹

³ פי' זעיר הנק' אמת ויכוין האדם להמשיך לו המוחין דא"א וממנו נבנית המ' וזהו עיקר עבודתינו ותפילתנו (מ"מ)פ.

⁴

⁵ הספירות משפיעות. במלכות והיא נקראת צדקה (אור יקר).

⁶ בהיותה מתגוללת בדמי הדינים (אור יקר).

⁷ חסד גבורה תפארת (או ריקר).

⁸ פי' חג"ת שאינם ניזונים משפע הבינה הנק' שקיו דנחלא (מ"מ).

⁹ שפע הבינה (אור יקר).

¹⁰ נה"י והם. תיקונין דאמרן לעיל (אור יקר). פי' נה"י. א"נ דאבהן וכו' הם חב"ד דזעיר בנין הם חג"ת דזעיר וכמ"ש הרב בכמה דוכתי (מ"מ).

<p>לו לא בניו מומם מאי לו לא¹ תרי זמני אלא חד לעילא וחד לתתא²</p>	<p>כל שכן הבנים כמו שנאמר שחת לו לא בניו מומם מהו לו לא שתי פעמים אלא אחד למעלה ואחד למטה.</p>
<p>והיינו דאר"ש כל זמנא דחייביא סניאו בעלמא כביכול שמא קדישא⁴ לא מתברך⁵ בעלמא וכל זמנא דחייביא לא סניאו בעלמא שמא קדישא מתברך בעלמא הה"ד יתמו חטאים וגו' ברכי נפשי את יי' הללויה א"ר אבא⁶ מקרא זה ממש הוא דכתיב שחת לו לא בניו מומם מאן גרים לחבלותא דא דור עקש ופתלתול בנין דאינון חייביא ודרא אשתכח הכי</p>	<p>וזהו שאמר רבי שמעון כל זמן שהרשעים מתרבים בעולם כביכול שם הקדוש לא מתברך בעולם וכל זמן שהרשעים לא מתרבים בעולם שם הקדוש מתברך בעולם זהו שכתוב יתמו חטאים וגו' ברכי נפשי את ה' הללויה אמר רבי אבא מקרא זה ממש הוא שכתוב שחת לו לא בניו מומם מי גורם למום³ זה דור עקש ופתלתול משום שאלו הרשעים והדור נמצא כך.</p>
<p>בג"כ בתר דאמר משה כל הני מלין ואדכר שמא קדישא כדקא יאות אמר ודאי צדיק וישר הוא מלה בתקוניה⁷ אבל שחת לו לא בניו מומם מ"ש הכי משום דאינון דוד עקש ופתלתול א"ר יהודה לו לא כלומר לגרמייהו עבדין⁸ דא חייבין דגרמין לאסתלקא ברכאן מעלמא א"ר אבא לו הא אוקימנא⁹ והכי הוא מה כתיב בתריה הליי' תגמלו זאת לשלמא גמול דא לקב"ה על כל אינון טבאן דגרים לך ועביד לקבלך</p>	<p>משום זה אחר שאמר משה כל אלו הדברים והזכיר השם הקדוש כראוי אמר ודאי צדיק וישר הוא דבר כתקונו אבל שחת לו לא בניו מומם למה כך משום שהם דור עקש ופתלתול אמר רבי יהודה לו לא כלומר לעצמם עושים כך הרשעים שגורמים לברכות להסתלק מהעולם אמר רבי אבא לו לא הרי בארנו וכך הוא מה כתוב אחריו הלה' תגמלו זאת לשלם גמול זה להקדוש ברוך הוא על כל אלו הטובות שגרם לך ועשה כנגדך.</p>

¹ אי אפשר לי לפרש הכתוב לפי דעתו אלא בדרך זה "שחת לו" למעלה. דהיינו "פגימותא דלעילא", "לא בניו" כלומר גם אינם במדרגת בניו שאינם מושפעים ממנו והיינו "פגימותא דלתתא" וזה בסבת מומם דהיינו בסבת הפגם שגרמו (אור יקר).

² פי' לו בו' הוא לתתא שהוא פגם גמור, לא באל"ף הוא לעילא שהוא פגם קצת (מ"מ). בישראל הנאמר עליהם (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו, הנה הם גורמים במעשיהם למעלה למעלה, וכמ"ש בזוה"ק (ויקרא שם ח ע"א, ופ' בלק קפה ע"ב, ובפ' האזינו רצז ע"א וע"ב, ובכ"מ בזוה"ק רבו מלספר) (דע"ה ח"ב ב ע"ד).

³

⁴ עילאה (אור יקר).

⁵ היינו פגימותא דלעילא שהשם בעצמו אינו מושפע, ואומרו בעלמא מורה שהוא בבחינת התחתונים מורה עלי פגימותא דלתתא, ולא אמר שמא עילאה לא מברך לעלמא (אור יקר). להורות על הפגם העליון, והענין כי הספירות נפגמות מת שהוא בבחינת התחתונות כנודע, כי בערך עצמם אפילו המלכות אונה נפגמת והיינו שאמר בתיקונים בפסוק אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דהיינו שאין השכינה נפגמת כלל בערך העליונים כאומרו אני ה' הוא שמי והפגם אל התחתונים (או ריקר).

⁶ וראיה שהרשעים גורמים הפגם הוא ממה "דאמר ר' שמעון" וכו', "ור' אבא אמר" לא אצטריכינן להאי קרא "דמקרא" גופיה נפיק דמסיק "דור עקש" וכו' (אור יקר).

⁷ כלומר בקשר וייחוד הראוי, אמנם הרשעים גורמין פגם ופירוד במדרגות העליונות והיינו דקאמר בתר הכי "שחת וכו'" כדדרש לעיל, אמר ר' [יהודה] וכו' פליג אדלעיל דקאמר דעבדין פגימותא לעילא ותתא לזה אמר שכל הפגם למטה לבד וזהו שאמר הכתוב. שחת אינו לו להקדוש ברוך הוא אלא לתחתונים וזהו שאמר "לגרמייהו עבדין וכו'" (אור יקר).

⁸ פי' רבי יהודה פליג וס"ל שלמעלה אין פגם כלל ועיין בפ' וארא דף כ"ו ע"ב שאמר הזוהר ב' פירושי' אלו וגם אני שמעתי וכו'. פי' מי גרם ששמעתי את נאקת בני ישראל לפי שכבר ואזכור את בריתי שהיא מלכות (מ"מ).

⁹ ר' חייא פליג כדלעיל ואמר לו "לא הא אוקימנא" כי אדרבה פירוש הכתוב שגורמין פגם למעלה ולמטה והכרח מן הפסוק אומרו "הלה' תגמלו" כלומר אתם גומלים רעה תחת טובה (או ריקר).

<p>ר"א¹ פתח ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' זכאין אינון ישראל על כל עמין עבו"ם דאע"ג דארניזו קמי מאריהון קב"ה לא בעי לשבקא לון דבכל אתר דגלו ביני עממיא קב"ה² עמהון בגלותא³ הה"ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'</p>	<p>רבי אלעזר פתח ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' זכאים הם ישראל על כל אומות עובדי כוכבים ומזלות שאף על גב שהרגיזו לפני אדונם הקדוש ברוך הוא לא רוצה לעזוב אותם שבכל מקום שגלו בין העמים הקדוש ברוך הוא עמהם בגלות זהו שכתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'.</p>
<p>ר' אבא⁴ אמר ואף גם זאת בהיותם ת"ח כמה חביבותא דקב"ה לגביהון דישאל דאע"ג דגרמין למגלי ביני עממיא שכינתא לא אתעדיאת מנהון לעלמין דלא תימא דאינון בלחודייהו בגלותא משתכחין אלא ואף גם זאת עמהון משתכחין הה"ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'</p>	<p>רבי אבא אמר ואף גם זאת בהיותם, בא וראה כמה החביבות של הקדוש ברוך הוא כלפי ישראל שאף על גב שגורמים לגלות בין העמים השכינה לא סרה מהם לעולמים שלא תאמר שהם לבדם בגלות נמצאים אלא ואף גם זאת עמהם נמצאים זהו שכתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'.</p>
<p>למלכא דארניזו על בריה וגזר עליה עונשא לאתרחקא מניה ולמיזל לארעא רחיקא שמעה מטרוניתא ואמרה הואיל וברי אזיל לארעא רחיקא ושדי ליה מלכא מהיכליה אנא לא אשבוק ליה או תרוונא כחדא ניתוב להיכלא דמלכא או תרוונא כחדא ניתיב בארעא אחרא לזמנין פקיד מלכא על מטרוניתא לא אשכחה דהוות אזלת עם בריה אמר הואיל ומטרוניתא תמן תרווייהו יתובון</p>	<p>[משל] למלך שהתרוגז על בנו גזר עליו עונש להתרחק ממנו וללכת לארץ רחוקה שמעה המלכה ואמרה הואיל ובני הולך לארץ רחוקה ומשליך אותו המלך מהיכלו אני לא אעזוב אותו או⁵ שנינו כאחד נשוב להיכל של המלך או⁶ שנינו כאחד נשב בארץ אחרת לעתים פוקד המלך על המלכה ולא מוצאה שהיתה הולכת עם בנו אמר הואיל והמלכה שם שניהם ישובו.</p>
<p>ובזמנא דפקיד קב"ה למטרוניתא פקיד לה בקדמיתא ובגינה פקיד לבנוי הה"ד וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' מאן גרים דאנא שמענא עקתהון כביכול מטרוניתא דדכרנא לה הה"ד ואזכור את בריתי וכתיב ויזכור אלהים את בריתו וכד קב"ה יהדר</p>	<p>ובזמן שיפקד הקדוש ברוך הוא למלכה פוקד אותה בתחלה ובגללה פוקד את בניו זהו שכתוב וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' מי גורם שאני שומע צרתם כביכול המלכה שאני זוכר אותה זהו שכתוב ואזכור את בריתי וכתוב ויזכור אלהים</p>

¹ לא דייק דשכינתא עמהון ממש בגלותא אלא "דקב"ה לא בעי לשבקא לון" דהיינו שלעולם השגחתו עליהם (אור יקר).

² היינו תפארת שלא יכחיש ר' אלעזר ששכינה בגלית אלא משמעות דורשים בלבד איכא בינייהו דמקרא דא לא נפקא ליה שכינה בגלות (או ריקר).

³ לא שיהיה גלות להקדוש ברוך הוא ממש אלא שהוא עמהם לעוזרם, ודייק הכי מסופיה דקרא דקאמר לא מאסתם ולא געלתם (אור יקר).

⁴ דריש דממש שכינה בגלות גולה וסורה ודייק רישא דקרא דקאמר "גם זאת" שהיא שכינה היא בגלות עמהם בהיותם בארץ אויביהם וכדמפרש ואזיל, והנה בגלות שכינה יש שתי בחינות האחד הוא הקל דהיינו דמפרש הכא ר' אבא שממש שכינה מנפשה אזלת דהיינו בגלית בבל (או ריקר).

5
6

13 | Page

<p>לישראל מן גלותא מה כתיב ושב יי' אלהיך את שבותך ורחמך דא מטרוניתא¹ ועוד כתיב רצית יי' ארצך² שבת שבות יעקב</p>	<p>את בריתו וכאשר הקדוש ברוך הוא יחזיר את ישראל מן הגלות מה כתוב ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך זו המלכה ועוד כתוב רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב.</p>
<p>א"ר יהודה הלוי תגמלו זאת בנין דאתון דור עקש ופתלתול אתון הויתון גרמין דתגלי זאת בגלותא הלוי תגמלו זאת דא הוא גמול⁴ דעביד עמכון בכל אינון נימוסין דמצרים בכל אינון אתוון דעבד לכו דא הוא גמול דאתון שלמין להאי זאת מאן גרם לכו דא בנין דאתון עם נבל ולא חכם ולא מסתכלין בכל אינון טבן דעבד לכו עד השתא</p>	<p>אמר רבי יהודה הלה' תגמלו זאת משום שאתם דור עקש ופתלתול אתם הייתם גורמים שתגלה זאת בגלות הלה' תגמלו זאת זהו הגמול שעשה עמכם בכל אותם³ מופתים של מצרים בכל אותם אותות שעשה לכם הזהו הגמול שאתם משלמים לזאת הזו מי גרם לכם זה משום שאתם עם נבל ולא חכם ולא מסתכלים בכל אותן טובות שעשה לכם עד עתה.</p>
<p>הלוי תגמלו זאת דא שכנינא והא אוקימנא מלי דתנינן ה"א דבהבראם זעירא ה"א דבהלוי רברבא והא אתמר דתניא א"ר יהודה ה"א דבכל אתר קב"ה ואקרי אם ותרי עלמין נינהו דכתיב מן העולם ועד העולם והא תנינן ברזא דקרא בשמן כתית רביעית ההין⁵</p>	<p>הלה' תגמלו זאת זו השכינה והרי בארנו הדברים שלמדנו אות ה"א של בהבראם קטנה ה"א שבהלה' גדולה והרי נתבאר שלמדנו אמר רבי יהודה ה"א שבכל מקום הקדוש ברוך הוא ונקראת אם ושני עולמות הם שכתוב מן העולם ועד העולם והרי למדנו בסוד הפסוק בשמן כתית רביעית ההין.</p>
<p>תניא ר' יהודה אומר בכמה אתרי אסתכלנא דקב"ה לא אעדי</p>	<p>למדנו רבי יהודה אומר בכמה מקומות התבוננתי שהקדוש ברוך הוא לא הסיר</p>
<p>רהצ"א</p>	
<p>רהימותא מנייהו דישראל דבכל אתר דאינון הוו קב"ה ביניהו דכתיב לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם דייקא אתם ביניהו עמהון לא אעדי מנייהו לעלמין</p>	<p>אהבתו מהם שישראל שבכל מקום שהם היו הקדוש ברוך הוא ביניהם שכתוב לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי איתם איתם דווקא ביניהם עמהם לא סר מהם לעולמים.</p>
<p>ר' יצחק הוה אויל בארהא ופגע ביה ר' חייא א"ל חמינא (להו) באנפך דהא במדורא דשכינתא מדורך⁶ מאי כתיב וארד להצילו</p>	<p>רבי יצחק היה מהלך בדרך ופגע בו רבי חייא אמר לו רואה אני (אותם) בפניך שהרי במדור של השכינה מקומך מהו שכתוב וארד להצילו מיד מצרים</p>

¹ פי' מ' היא שבותך לפי שנשביית בשבילנו (מ"מ).

² פי' מ' הנק' ארץ תחלה. ואח"כ שבת שבות יעקב (מ"מ).

³

⁴ פי' ה' של הלה' רברבא כדמפרש והבינה היא עשתה לנו אותות במצרים דמנה נפקין עבדין לחירו ולכך אמר הכתוב הלה' תגמלו זאת זהו תשלום גמול שאתם עושים לבינה שעשתה לכם נימוסין במצרים וגרמתם בעוונותיכם להגלות זאת. ה"א דבכל אתר קב"ה ואיקרי אם פי' בינה היא אם זר"ן והיא ה' ראשונה של שם ומלכות היא אם לבי"ע והיא ה' אחרונה של שם וזה שכתוב ותרין עלמין נינהו (מ"מ).

⁵ פי' מלכות שהיא רגל רביעי (מ"מ).

⁶ פי' ר"ח אמר לד' יצחק שאתה תמיד עם רשבי" שהשכינה מתלבשת בו (מ"מ).

<p>מיד מצרים וארד ארד מבעי ליה וארד בקדמיתא¹ אימתי כד נחת יעקב למצרים ולמה להצילו מי דמצרים דאלמלא לא הוה³² בנייהו לא יכלין למסבל כד"א עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו</p>	<p>וארד היה צריך לומר ארד וארד בראשונה מתי כאשר ירד יעקב למצרים ולמה להצילו מיד מצרים שאם לא היה ביניהם לא יכולים לסבול כמו שנאמר עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו.</p>
<p>א"ל ודאי בכל אתר דישראל שריין קב"ה בנייהו וכל אתר דחכימי דרא⁴ אזלין קב"ה אזיל עמהון דכתיב כי מלאכיו יצוה לך וגו' מנלן דכתיב ויעקב הלך לדרכו וגו' ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה השתא נשתתף כחדא וניזיל בארחא דהא ידענא דלא אתר חד אזלינן⁵ לקבלא אנפוי דשכינתא א"ל ודאי א"ר יצחק תנינן שלוחי מצוה אינו ניזוקין לא בהליכתן ולא בהזרתן ואנן לאתחזאה קמי קב"ה אזלינן ולא דחילנא</p>	<p>אמר לו ודאי בכל מקום שישראל נמצאים הקדוש ברוך הוא ביניהם וכל מקום שחכמי הדור הולכים הקדוש ברוך הוא הולך עמהם שכתוב כי מלאכיו יצוה לך וגו' מנין לנו שכתוב ויעקב הולך לדרכו וגו' ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה עתה נשתתף כאחד ונלך בדרך שהרי ידעתי שלמקום אחד אנו הולכים לקבל פני שכינה אמר לו בודאי אמר רבי יצחק למדנו שלוחי מצוה אינו ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן ואנחנו להראות לפני הקדוש ברוך הוא אנו הולכים ולא יראים.</p>
<p>עד דהוו אזלי א"ר חייא כתיב אלה תולדות השמים והארץ השמים לאכללא קב"ה⁷⁶ והארץ לאכללא קב"ה⁸ וכל מה דלתתא⁹ אינון אקרונן תולדות השמים מנייהו¹⁰</p>	<p>עד שהיו הולכים אמר רבי חייא כתוב אלה תולדות השמים והארץ השמים לכול את הקדוש ברוך הוא והארץ לכול את הקדוש ברוך הוא וכל מה שלמטה אלו נקראים תולדות השמים מהם.</p>
<p>א"ל אי הכי מהו בהבראם¹¹ ואתמר בה' בראם א"ל כלא חד מלה כד שמים אתחברו</p>	<p>אמר לו אם כן מהו בהבראם ונאמר בה' בראם אמר לו הכל דבר אחד</p>

¹ פי' משירד יעקב למצרים ירדה עמו שכינה לכבודו וזו הכנה כדי להצילו מיד מצרים וזש"ה וארד מתחלה כדי להצילו וכו' השמים לאכללא קב"ה. פי' זעיר ולכך אמר ה' הידיעה (מ"מ).
² לא הוה נמחק צלור יקר, ובמוקמו אלתא לא להוה.
³ שכינה בגלות נותנת כח לסבול הגלות או מקל עול האויבים בהם כענין גדול הרועה וכו' (אור יקר).
⁴ הם שתי בחינות, האחד כוללת לכל ישראל והוא דווקא מקום עמידתן בקבע (אור יקר).
⁵ שמא היו הולכים להקביל פני בוצינא קדישא איש ממקומו (אור יקר).
⁶ וכל מה דלעילא (נוסף צלור יקר).
⁷ הם ששה קצוות נכללים בו שכולם נכללים במלת שמי"ם ששם ששה רקיעים (אור יקר), אפשר היה לפרש אלה תולדות השמים והארץ זה אצילות תפארת ומלכות (אור יקר), פי' מלכות (מ"מ).
⁸ מלכות (אור יקר).
⁹ כל המשתלשלים ממנה כי מלת ארץ מורה על כללות התחתונים, ואלו התחתונים הם התולדות שהם תולדות מתפארת ומלכות (אור יקר), פי' ב"ע שהם תולדות ז'ין ולכך הקשה לו ר' יצחק מהו בהבראם וכתוב בה' בראם. דכיון שב"ע הם תולדות ז'ין למה לא הזכיר הכתוב רק בה' בראם ולא הזכיר זעיר ותירץ ר' חייא כד שמים אתחברו וכו' ר"ל שהזעיר נתן הטיפה במ' והמ' שהיא ה' מוציאה ב"ע ולכך לא אמר רק בה' בראם (מ"מ).
¹⁰ כל אותם המשתלשלים למטה, ואפשר שששה קצוות הם תולדות לתפארת והקצוות [למטה] תולדות [למלכות] (אור יקר).
¹¹ דהיינו בה' שהיא בינה בראם על ידי הסד שהיא למטה מתבינה שעליה אמר. הכתוב אמרתי עולם חסד יבנה והיינו באברהם (אור יקר). בשלמא למאי דסלקא דעתין ניתא אומר בהבראם בה' בראם כדפי' לעיל, אלא להאי פירושא מאי בהבראם בה' בראם שהרי הם תולדות שמים וארץ כחדא ולא מאות ה' ועוד כפל אומר בה' בראם עם אומ' השמי' והארץ (אור יקר).

<p>האי ה' אפיקת תולדות² ואינון אקרין תולדות השמים והארץ א"ל אי הכי במאי אוקימנא בה' בראם באברהם א"ל כלא חד מלה הוא באברהם היינו השמים³ דמתמן שריין לאתפשטא בה' בראם היינו והארץ וכלא חד מלה</p>	<p>כאשר השמים התחברו ה' הזו הוציאה תולדות והם נקראו תולדות השמים והארץ אמר לו אם כן במה בארנו בה' בראם באברהם אמר לו הכל דבר אחד הוא באברהם אלו השמים שמשם מתחילים להתפשט בה' בראם וזהו והארץ והכל דבר אחד.</p>
<p>א"ל ודאי הכי הוא⁴ והא אוליפנא דכתיב אלה תולדות השמים והארץ ותנינן העולם הזה נברא בה' דכתיב בהבראם והעולם הבא נברא ב' דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן לאכללא השמים⁵ את הגן לאכללא את הארץ</p>	<p>אמר לו ודאי כך הוא והרי למדנו שכתוב אלה תולדות השמים והארץ ולמדנו העולם הזה נברא בה' שכתוב בהבראם והעולם הבא נברא ב' שכתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן לכלול השמים את הגן לכלול את הארץ.</p>
<p>והא אוקימנא דכתיב מעין גנים דא היא השמים באר מים חיים דכתיב ויכרו שם עבדי יצחק באר דכתיב ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו' ונוזלים מן לבנון דאינון מתעטרין לעילא⁶ וסלקין ברישא דמלכא⁷ דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך.</p>	<p>והרי בארנו שכתוב מעין גנים זהו השמים באר מים חיים שכתוב ויכרו שם עבדי יצחק באר שכתוב ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו' ונוזלים מן לבנון שאלו מתעטרים למעלה ועולים בראשו של המלך שכתוב כי גדול מעל שמים חסדך.</p>
<p>מן לבנון מתמן נפקין לבינה ונגיד ואתמשך לכל זווין עד דנגדין אינון מבויעין ונחתין לאתכנשא לאתר דאקרי ימא רבא דכתיב כל הנחלים הולכים אל הים וגו' וכתיב הביטו אל צור חוצבתם וגו'⁸ לבתר כתיב גן נעול⁹ אחותי כלה וגו' ומכאן נפיקו תולדות לכלא¹⁰ דכתיב</p>	<p>מן לבנון משם יוצאים לבינה ונמשך ומתפשט לכל הקצוות עד שנמשכים אלו המקורות ויורדים להתכנס למקום שנקרא הים הגדול שכתוב כל הנחלים הלכים אל הים וגו' וכתוב הביטו אל צור חוצבתם וגו' ואחר כך כתוב גן</p>

¹ דהיינו ייחוד שמים וארץ (אור יקר).

² ולא שיהיו שמים מוציאים בפני עצמם וארץ בפני עצמה, וגם לא ששתיהם יחד מוציאים התולדות אלא אתחברו (אור יקר).

³ פי' זעיר שבניינו מהחסרים הנק' אברהם (מ"מ).

⁴ כפי המשך הענין משמע שר' יצחק הוא דאמר ודאי הכי הוא, והוא שדיבר ג"כ פעם שנית ושלישית שאמר בסמוך א"ר יצחק ואפי' ביעקב וכו' א"ר יצחק בר חנן וכו' ותנינן העוה"ז וכו'. פי' עוה"ז שלנו נבראת ע"י המ' הנק' ה' בה' בראם כמ"ש לעיל וכן אמר לקמן ג"כ בה' בראם ממש ועוה"ב נברא ב"י. פי' בינה מאבא ומביא ראייה מפסוק ונהר שהוא בינה יוצא מאבא (מ"מ).

⁵ התפארת (אור יקר), פי' דריש ה' של הגן שהוא הידוע דהיינו זעיר דאצילות וז"ש לאכללא השמים דהיינו השמים הידוע שהוא זעיר דאצילות והאי דנקט את תחלה לישנא דקרא נקט. אבל דרשא דאת היא בסמוך שאמר את הגן לאכללא את הארץ (מ"מ).

⁶ פי' המוחין נעשים בסוד מקיף לרישא דזעיר תחלה ואח"כ סלקין ברישא דמלכא דהיינו שנכנסים בראשו כמ"ש הרב ז"ל. וז"ש לקמן כי גדול מעל שמים שהמוחין שהם חסדך למעלה מת"ת הנקרא שמים שהמוחין הם בראשו (מ"מ).

⁷ פי' שהמוחין הם ברישא דמלכא והם באים מאבא לאימא לפי שנה"י דאבא תוך נה"י דאימא ונה"י דאימא בתוך ו' קצוות דזעיר. ומשם באים למלכות. וז"ש מן לבנון מתמן נפקין לבינה ונגיד ואתמשך לכל זווין עד דנגדין אינון מבויעין וכו' דאיקרי ימא רבא (מ"מ).

⁸ פי' זעיר. ומקבת בור היא המ' (מ"מ).

⁹ פי' יסוד דנוקבא (מ"מ).

¹⁰ עי' בפ' תזריע (דף מג ע"א), ועיי"ש בענין מנחות העוה"ב נברא ב' והעולם הזה נברא בה' (הקדו"ש נא ע"ב).

<p>בהבראם בה' בראם ממש באברהם¹ א"ר יצחק² ואפי' ביעקב ממש וכלא חד מלה</p>	<p>נעול אחותי כלה וגו' ומכאן יצאו תולדות לכל שכתוב בהבראם בה' בראם ממש באברהם אמר רבי יצחק ואפילו ביעקב ממש והכל דבר אחד.</p>
<p>א"ר יצחק כד אנן יתבין לקמיה דר"ש כלא אתמר קמה באתגליא ולא אצטריכנא לכל האי א"ל לאו ר"ש כשאר בני נשא דכלהו קמיה כשאר נביאי לקמי משה עד דהוו אזלי א"ר חייא כתיב התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וגו' האי קרא אוקמוה והכא מאי קא מיירי א"ר יצחק אי בקטורא דחברייא סמיכא לא אסמכנא אנן מה נימא</p>	<p>אמר רבי יצחק כאשר אנו יושבים לפני רבי שמעון הכל נאמר לפניו בגלוי ולא הצטרכנו לכל זה אמר לו אין רבי שמעון כשאר בני אדם שכולם לפניו כמו שאר הנביאים כלפי משה עד שהיו הולכים אמר רבי חייא כתוב התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וגו' פסוק זה בארוהו וכאן במה הוא מדובר אמר רבי יצחק אם בקשר של החברים סמיכה לא נסמכתי אנו מה נאמר.</p>
<p>א"ל דהא קלא דרמיזא חד שמענא יומא חד כד הוה אזילנא בארחא ולא ידענא מאן אמר ולא ידענא מלה ות"ח ז' יומין הוו דחלישנא ע"ד ולא טעימנא מדי והשתא אזלנא לגביה דבוצינא קדישא דלימא לי דילמא אדכר א"ל דילמא ההוא יומא דהוה אזיל ר' אלעזר לגביה דחמוי וההוא יומא אזילנא עמיה והא אדכרנא מלה</p>	<p>אמר לו שהרי קול של רמז אחד שמעתי יום אחד כאשר הייתי הולך בדרך ולא ידעתי מי אמר ולא ידעתי דבר. ובא וראה שבעה ימים היו שנחלשתי על זה ולא טעמתי דבר ועתה אני הולך אצל הנר הקדוש שיאמר לי שמא אזכר אמר לו שמא אותו היום שהיה הולך רבי אלעזר אצל חמיו ואותו היום הלכתי עמו והנה נזכרתי בדבר.</p>
<p>ת"ח הכי א"ר אלעזר משמיה דאבוי אמרו ישראל קמי קודשא בריך הוא מיזמא דנפלנא בגלותא קב"ה שביק לן בגלותא ואנשי לן הדא הוא דכתיב ותאמר ציון עזבני יי' ויי' שכחני אמר שכינתא התשכח אשה עולה וכי ישראל דאקרון בנין כמה דאת אמר בנים אתם ליי' אלהיכם מרחם בן</p>	<p>בא וראה כך אמר רבי אלעזר משמו של אביו אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנפלנו בגלות הקדוש ברוך הוא עזב אותנו בגלות ושכח אותנו זהו שכתוב ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני אמרה השכינה התשכח אשה עולה וכי ישראל שנקראים בנים כמו שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם מרחם בן</p>
<p>רחצ'ב</p>	
<p>בטנה כד"א ואנכי נטעתוך שורק³ כלה זרע אמת גם אלה תשכחנה דכתיב אלה תולדות</p>	<p>בטנה כמו שנאמר ואנכי נטעתוך שורק כלה זרע אמת גם אלה תשכחנה</p>

¹ פי' במ' הנק' ה' ובחסד הנק' אברהם (מ"מ).

² פי' בא להוסיף על הא דתנינן העוה"ז נברא בה' שהוא לשון המשנה עד בה' בראם ממש באברהם. ובא ר' יצחק להוסיף שאף ביעקב שהוא ת"ת מתקיימת העולם. וכי ישראל דאיקרון בנין. פירוש שיש להם נפש ורוח מזו"ן ונקראים בנים שלהם (מ"מ).

³ פי' שהטיפה באה מיסוד שהוא בניקוד שור"ק ומת"ת הנק' אמת וזהו זרע אמת והכל מתקבץ בבטן הנוקבא. ולכך אומרת השכינה וכי אפשר מלרחם על ישראל שהם מיסוד ות"ת שנק' בן בטנה. שהם משפיעים הטיפה בבטן המלכות. עוד יכוין למ"ש הר"ב ז"ל ששם ב"ן שנותן היסוד למ' ביסוד דידה לוקחים ממנו נשמות ישראל כל נשמה ונשמה חלק אחד והוא שורשו מן הדכורא כנודע ולכך אמרה המ' וכי אפשר מלרחם על ישראל שהם משם ב"ן שבבטנה ועל סודות אלו שאמרנו לכך אמר לו ר' חייא בסמוך בדיק יהא קב"ה דערענא לך וכו' (מ"מ).

<p>השמים והארץ ואנכי לא אשכחך¹ מכאן דקב"ה לא שביק לון לישראל לעלמין</p>	<p>שכתוב אלה תולדות השמים והארץ ואנכי לא אשכחך מכאן שהקדוש ברוך הוא לא עוזב אותם את ישראל לעולמים.</p>
<p>תו אמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה דא הוא רזא עלאה דאמר קב"ה הא מלין אלין בשמיה אחידין³ כמה דקב"ה לא אנשי שמיה דהא הוא כלא כך קב"ה לא אנשי לון לישראל דאינון אחידין בשמיה ממש אתרגיש ר' חייא אמר ודאי דא היא מלה בריך יהא קב"ה דאערענא לך וידענא מלה וידענא מאן ההוא דשמענא מניה</p>	<p>עוד אמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה זהו סוד עליון שאמר הקדוש ברוך הוא הנה דברים אלו בשמו אחוזים כמו שהקדוש ברוך הוא לא שוכח שמו שהרי הוא הכל כך הקדוש ברוך הוא לא שוכח אותם את ישראל שהם אחוזים בשמו ממש התרגש רבי חייא אמר ודאי זהו דבר² חדוש ברוך יהיה הקדוש ברוך הוא שנפגשתי בך וידעתי דבר וידעתי מי אותו ששמעתי ממנו.</p>
<p>ות"ה דההוא יומא דרהיטנא ד' מילי ולא אשכחנא מאן הוה א"ל בנין דעאלנא בחד מערתא דר' אלעזר נפיש שעתא חדא קרי עליה רבי חייא הני קראי אז יבקע כשחר אורך וגו' אז תקרא וי"י ינה וגו' אז תתענג על יי וגו'</p>	<p>ובא וראה שאותו יום שרצתי ארבעה מילין ולא מצאתי מי היה אמר לו משום שנכנסתי במערה אחת שרבי אלעזר נח שעה אחת קרא עליו רבי חייא אלו הפסוקים אז יבקע כשחר אורך וגו' אז תקרא וה' יענה וגו' אז תתענג על ה' וגו'.</p>
<p>זכור ימות עולם בינו שנות דוד ודור וגו' זכור ימות עולם ר' אבא אמר מאן ימות עולם אינון שיתא יומין⁴ דעבד קב"ה עלמא בהו"י דכתיב כי ששת ימים עשה יי וגו' ששת ימים ולא בששת ימים⁶ והא אוקימנא בינו שנות דוד ודור כלומר אינון ימות עולם ידעו וישתמודעו כל אינון שנין ויומין וכל דרא ודרא עד דרא דא דאתון קיימין⁷</p>	<p>זכר ימות עולם בינו שנות דוד ודור וגו' זכר ימות עולם רבי אבא אמר מי אלו ימות עולם אלו ששה ימים שעשה הקדוש ברוך הוא העולם בהם שכתוב כי ששת ימים עשה ה' וגו' ששת ימים ולא בששת ימים והרי בארנו בינו שנות דוד ודר כלומר אלו ימות עולם ידעו ויתודעו כל אלו השנים והימים וכל דור ודור עד דור זה שאתם עומדים בו.</p>
<p>שאל אביך ויגדך דא קב"ה הה"ד הלא הוא אביך קנך ויגדך והוא יגלה עומקא דחכמתא ומאי היא אלא כד אינון שיתא יומין שכלילו עלמא לא שכלילו ליה אלא בניגך דתיתי אנת</p>	<p>שאל אביך ויגדך זה הקדוש ברוך הוא זהו שכתוב הלא הוא אביך קנך ויגדך והוא יגלה עומק החכמה ומה היא אלא כאשר ששה ימים אלו תקנו את</p>

¹ עי' ח"א רכח ע"א, ח"ב רלו ע"ב
²

³ פי' זר"ן הם שמו ית' כמ"ש יה"ו הוא זעיר, ה' אחרונה מלכות. וכשם שאי אפשר לשכוח שמו ית' כך אי אפשר לשכוח ישראל שאוחזים בזר"ן (מ"מ).

⁴ פי' ו"ק דזעיר (מ"מ).

⁵ פי' בינה על ידם תקנה ב"ע כמ"ש הרב שחסד דאצילות נתלבש בחסד דבריאה. וחסד דבריאה בחסד היצירה. וחסד דיצירה בחסד דעשייה וכן על הו"ק (מ"מ).

⁶ ושיעור הכתוב ה' שהיא בינה ע"י ששת ימים עשה שמים וארץ שהם ב"ע (מ"מ). ח"א לא סע"א (לש"ו).

⁷ אחר כך בא להפריד זה הכלל הנפלא ואמר. זכר ימות עולם שהם הספירות הנאצלות מחכמה שהם קיום העולם והכל נהיה בהם. בינו שנות דוד ודור שנות לשון שנוי ותמורה, והרמז על הדברים שנבראו בצד החול שמהם כל השנויים והתמורות עם שיסוד הכל היה בחכמה, ולפי שהוא דבר סתר אמר בינו. וגם הוא רמז על מדת ב"נה שקבלה כל הדברים מחכמה (עבה"ק ח"א פ"כ).

<p>ותקיים אורייתא² דתנינן כל מה דעבד קב"ה על תנאי עבד דכד ייתון ישראל אי יקבלון אורייתא יאות ואי לא דיהדר ליה לתהו ובהו ובג"כ אינון ימות עולם ידעו ואשתמודען כלא</p>	<p>העולם לא תקנו אותו אלא בגללך שתבא אתה ותקיים את התורה שלמדנו כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא על תנאי עשה שכאשר יבאו ישראל אם יקבלו את התורה מוטב ואם לא שיחזירו לתהו ובהו ומשום זה אלו ימות עולם יודעים 'ומבינים הכל.</p>
<p>והא תנינן הנהו ענפי דאילנא³ היך מתאחדן בנו אילנא והא אוקימנא כדן קב"ה ברר לון לממנן תריסין על שאר אמין ואתון מה כתיב כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו דלא יהב להו לרברבא ולא למלאכא ולא לממנא אחרא והאי עמא דקב"ה נסב להולקיה</p>	<p>והרי למדנו אלו ענפי האילן איך נאחזים בתוך האילן והרי בארנו שכאשר הקדוש ברוך הוא ברר להם לממוני המגנים על שאר האומות ואתם מה כתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו שלא נתן אותם לשר ולא למלאך ולא לממונה אחר וזה העם שהקדוש ברוך הוא נטל לחלקו.</p>
<p>באן אתר אשכח ליה ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון וגו'⁴ דכתיב תרח אבי אברהם וגו' ואקח את אביכם את אברהם וגו' ומהכא דבר להו לישראל בכל דרא ודרא ולא אתפרש מנייהו ודבר להו ברחמי הה"ד כנשר יעיר קנו וגו'⁵</p>	<p>באיזה מקום מצא אותו ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן וגו' שכתוב תרח אבי אברהם וגו' ואקח את אביכם את אברהם וגו' ומכאן מנהיג אותם את ישראל בכל דור ודור ולא נפרד מהם ומנהיג אותם ברחמים זהו שכתוב כנשר יעיר קנו וגו'.</p>
<p>כנשר יעיר קנו א"ר יוסי לא אשכחנא מאן דחיים על בנוי כהאי נשרא וע"ד תנינן כתיב (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל נשר באן דוכתיה באתר דיעקב קאים הה"ד דרך הנשר בשמים בההוא אתר</p>	<p>כנשר יעיר קנו אמר רבי יוסי לא מצאנו מי שמרחם על בנוי כנשר הזה ועל זה למדנו כתוב ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל הנשר היכן מקומו במקום שיעקב עומד זהו</p>

1

² עי' תז"ח ט ע"ג: שכינתא איהי שאלה דבה חכם שואל כענין ומשיב כהלכה ובה (שמות ג) ושאלה אשה משכנתה וגו' ובה (דברים לב) שאל אביך ויגדך דאיהי הגדה דבה (שם כו) הגדתי היום לה' אלהיך, בהגר"א: **דשאלה אשה** - מסטרא דשכינה שנקראת אשה: **ובה שאל כו'** - ר"ל שעל ידה ישאל וראיה שנאמר ויגדך והיא הגדה שעל ידה יגיד לך כמש"ו

³ ע' שרים ומ"ש בנו אילנא. פי' ת"ת (מ"מ).

⁴ "ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון יסבבנהו יבננהו יצרנהו כאישון עינו", ור"ל שמתנה יקרה וכל יקר וגדולה הזאת נמצא לישראל בארץ מדבר, שזהו היה בכונתו יתברך להוליכם במדבר שמש הזה מ' שנה, להרחיקם מבני אדם שיהיו נזירים מתבודדים, להתרחק מכל תאות העולם הזה המדומה, להיות מחשבתם דבוק בתורה ובחכמה עליונה, כדרכי הפרושים והחסידים המתבודדים במדבר להיות רחוק מחברת בני אדם ומתאוות המדומות, עד שהשיגו שם כל הקדושה והכבוד הזה, אשר ענן ה' היה מסבב אותם, והוא השראת שכינתו יתברך עליהם, עד שהם עצמם היו היכל ה' ומרכבה עליונה, וכמו שהיה המשכן וענן ה' יומם על המשכן וכו' (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס). הליכת ישראל במדבר הנה היה שהכניסם הקב"ה בהנסיון הנורא הזה, שהכניס אותם בתוך משכן הס"מ וחיילותיו וכל הרשעה כולה, ונתנסו בכל פיתוייו ותחבולותיו, וראו אותו וידעו אותו מכל וכל ועכ"ז הנה שם גופה קבלו את כל התורה כולו ונעשו לחלק ה' עמו, וכמ"ש (דברים לב י) ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון, וכן כתוב עוד (ירמיה ב ב) לכתך אחרי במדבר כו' קודש ישראל לה' כו', ולא נכשלו אלא רק בהעשרה נסיונות, כי המקום היה גורם להם כנ"ל (דע"ה ח"ב פג ע"א).

⁵ עי' תיקו"ז כד ע"א: שכינתא עלאה כנשר יעיר קנו. ועי' עמק המלך (שי"ד פקמ"ה): עם כל זאת, אינו יוצא ממנו אור מקיף אל הז' תחתונות, אבל הבינה היא 'אם הבנים' מרחמת עליהם, כאם על בניה, ונותנת להם אור מקיף סוד 'אל', להקיפם ולשמרם מאחיות הקליפות. בסוד 'כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו' [דברים ל"ב י"א].

<p>ממש מ"ט בגין דאיהו רחמי על בניו ודינא לגבי אחרנין כך קב"ה דבר לבנוי כנשר דא</p>	<p>שכתוב דרך הנשר בשמים באותו מקום ממש מה טעמו משום שהוא מרחם על בניו ובדין עם אחרים כך הקדוש ברוך הוא מנהיג את בניו כנשר זה.</p>
<p>מה כתיב יי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר הוא בלחודוי דכתיב ויי' הולך לפניהם וגו' ואין עמו אל נכר דלא דבר להו לישראל לא מלאכא ולא ממנא אחרא דאינון אקרין אל נכר ודא הוא דאמר משה אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה הדא הוא דכתיב יי' בדד ינחנו הוא בלחודוי ואין עמו אל נכר</p>	<p>מה כתוב ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר הוא בלבדו שכתוב וה' הלך לפניהם וגו' ואין עמו אל נכר שלא הנהיג להם לישראל לא מלאך ולא ממונה אחר שהם נקראים אל נכר וזהו שאמר משה אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה זהו שכתוב ה' בדד ינחנו הוא בלבדו ואין עמו אל נכר.</p>
<p>זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא דבר עמהון (בישראל) הכי עליהו כתיב כי יעקב בחר לו יהו² ישראל לסגולתו וכתיב כי לא יטוש יי' את עמו וגו' מ"ט לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול בגין דהאי בהאי אתדבק וע"ד לא ישבוק לון קב"ה דנכל אתר דאינון שריין קב"ה עמהון כמה דאוקימנא</p>	<p>אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא מתנהג אתם (בישראל) כך עליהם כתוב כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו וכתוב כי לא יטוש ה' עמו וגו' למה לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול משום שזה בזה נדבק ועל זה לא יעזוב אותם הקדוש ברוך הוא שבכל מקום שהם נמצאים הקדוש ברוך הוא עמהם כמו שבארנו.</p>
<p>לו חכמו ישכילו זאת א"ר יוסי כל הני קראי דהכא אוכחי אינון דאוכח להו משה לישראל בר ההוא שמא קדישא דגלי בשירותא דמלוי א"ר אבא ואפילו מה דאוכח לישראל בכללא דשמא קדישא הוא דלית מלה באורייתא דנפיק מכללא דשמא קדישא דאורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא אינון</p>	<p>לו חכמו ישכילו זאת אמר רבי יוסי כל אלו הפסוקים שכאן תוכחות הם שהוכיח אותם משה לישראל חוץ מאותו שם קדוש שגילה בתחלת דבריו אמר רבי אבא ואפילו מה שהוכיח לישראל הוא בכלל השם הקדוש שאין דבר בתורה שיוצא מכלל השם הקדוש שהתורה כולה שם של הקדוש ברוך הוא הם.</p>
<p>והני קראי ידיעאן אינון אבל בגין דשמא</p>	<p>ואלו הפסוקים ידועים הם אבל משום ששמו</p>
<p>רצמ/א7100</p>	
<p>דקב"ה רשים בהאי פרשתא אצטריכנא עד השתא והכא הא כתיב לו חכמו ישכילו זאת זאת ודאי והא בכמה אתר אוקימנא האי דאי ישראל ידנעון האי איך זאת אחידא בדינו לאתפרעא מן הייביא יבינו לאחרייתם ויסתמרו למהוי בה כמה דכתיב וארץ מתקוממה לו</p>	<p>של הקדוש ברוך הוא רשום בפרשה זו הייתי צריך עד עתה וכאן הרי כתוב לו חכמו ישכילו זאת זאת ודאי והרי בכמה מקומות בארנו זאת שאם ישראל ידעו את זה איך זאת אחוזה בדיניה להיפרע מן הרשעים יבינו לאחרייתם³ וישתמרו להיות בה כמו שכתוב וארץ מתקוממה לו.</p>
<p>ד"א לו חכמו ישכילו זאת דאיהי מתקשרא בהו בישראל כד נטרין פקודי אורייתא⁴ ויתבין</p>	<p>דבר אחר לו חכמו ישכילו זאת שהיא קשורה בהם בישראל כאשר שומרים</p>

¹ נמחק במ"מ.

² כי יעקב בחר לו יה. פי' יה בחר ליעקב (מ"מ).

³

⁴ עי' ח"א קסב ע"א.

<p>עמה בשלם ינדעון דסייעתא דהאי זאת עמהון לאתפרעא משנאיהובן וישראל דאינון זעירין בני עממיא ינדעון איכה ירדוף אחד אלף¹ ושנים יניסו רבבה ומאן גרים להו האי זאת דהוה בהו בשלם כד עבדין פקודי אורייתא ולעלמין לא אתעדי מנייהו למעבד להו נוקמין</p>	<p>מצוות התורה ויושבים עמה בשלום ידעו שעזרה של זאת הזו עמהם להיפרע משונאיהם וישראל שהם מעטים בין האומות ידעו איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה ומי גרם להם הזאת הזו שהיתה בהם בשלום כאשר עושים מצוות התורה ולעולמים לא זזה מהם לעשות להם נקמות.</p>
<p>אם לא כי צורם מכרם ויי' הסגירם מ"ט כי צורם מכרם בגין צור ילדך תשי דתקונין לא שראן כדקא יאות באתריהו אם לא כי צורם מכרם א"ר יהודה דא אברהם כמה דאוקימנא דאמר אברהם יתחייבון ישראל בגלותא ולא ייעלון בגיהנם דתרין אלין גלותא וגיהנם לא יסבלון ישראל וקב"ה אסתכם על ידוי דכל זמנא די יהובון ישראל יפלון בגלותא וישתעבדון בהו שנאיהון ובג"כ צורם מכרם ודאי ויי' הסגירם ואסתכם על ידוי³</p>	<p>אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם למה כי צורם מכרם משום שצור ילדך תשי שהתקונים לא נמצאים כראוי במקומם אם לא כי צורם מכרם אמר רבי יהודה זה אברהם כמו שבארנו שאמר אברהם יתחייבו ישראל בגלות ולא יכנסו בגיהנם ששני אלו גלות וגיהנם לא יסבלו ישראל והקדוש ברוך הוא הסכים על ידו שכל זמן שיתחייבו ישראל יפלו לגלות וישתעבדו בהם שונאיהם ומשום זה צורם מכרם ודאי וה' הסגירם והסכים² על ידיו.</p>
<p>תניא א"ר יהודה מ"ט אוכה להו משה בהאי שירה הכי בגין דאינהו זמינין למיעל לארעא ולאשרי בינייהו שכינתא ובג"כ אוכה להו על האי ר' יצחק אמר בתרי אתרי קב"ה זמין לאוכחא להו לישראל וחדאן אומות העולם חד דכתיב (הושע יב ג) וריב ליי² עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו' שמעין אומות העולם חדאן אמרי השתא ישתצון מעלמא כד חמי קב"ה דאינון חדאן מה כתיב בתריה בבטן</p>	<p>למדנו אמר רבי יהודה למה שהוכיח להם משה בשירה הזו כך משום שהם מזומנים להיכנס לארץ ולהשרות עליהם שכינה ומשום זה הוכיח אותם על כך. רבי יצחק אמר בשני מקומות הקדוש ברוך הוא היה מזומן להוכיח את ישראל ושמחו אומות העולם אחד שכתוב וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו' שמעו אומות העולם שמחו אמרו עתה יכרתו מהעולם</p>

¹ כאן משמע שירדוף א' אלף היינו א' מישראל ירדוף אלף מאו"ה ושיעור הכתוב אמר להם משה כשהייתם צדיקים א' מכם היה רודף אלף של או"ה. ועכשיו אם לא כי צורם מכרם, הפך פי' רש"י ז"ל בחומש שפי' איכה ירדוף א' מאומות העולם אלף של ישראל. ומדברי רז"ל מוכח כדברי הזהר שאמרו שהיה דוד מצטער על מקרא זה איכה ירדוף א' וכו'. כי דוד היה מעורר חניתו על שמונה מאות חלל וכו' והיה מצטער על מאתים להשלים פסוק זה וא"ל הקב"ה רק בדבר אוריה החתי ש"מ שאחד מישראל ירדוף אלף מאומות העולם (מ"מ).

²

³ אמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא טז, ב), מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו וכל חולה שרואה אותה מיד נתרפא, וכשמת תלאו הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה, כמו שאמרנו שאברהם אבינו פרסם גדלתו יתברך והשגחתו בעולם, וזכה שנתגלה לו אור הפנימי הזה, ועל ידי זה היה עושה נפשות בחרן והכניסם תחת כנפי השכינה, ונמצא שכל חולה נתרפא בצוארו קול ודבור שיצא ממנו רפא בזה כל חולי נפשות דורו כיון שזכה לאור הפנימי הזה. אבל כשמת נתעלם האור ונגנז בנרתק של חמה, ונשארו לזרעו אחריו זרע ישראל שהם תלויים באור הזה, ובבקר שאז זמן שחסד מתגבר בעולם, ואז מאיר בו אור הפנימי כמו שאמרנו (שם, שם), אדלי יומא אדלי קצירא. וכן בזמן גדלתם של ישראל שנמשל לבקר שאז, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח, י), והכירו גבורתו של יוצר בראשית וגדלתם ומעלתם של ישראל. ובגלות שאז הסתיר פניו הוא יתברך, אז הסטרא אחרא מתגבר והוא נדמה ללילה, עד שבעוונותינו הרבים כמה נפשות ניצודו בחסרון אמונה ונמשכו אחר אשה זונה בת אל נכר, לתלות הכל על הטבע, והוא, להט החרב המתהפכת (בראשית ג, כד) אשר עומד בשערי גן עדן, ולכן עקר זכותם של ישראל בגלות הוא בחזוק אמונה, שעל ידי זה אברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ומוציאם משם והוא ישב פתח האהל כו' (שם יח, א) (ספר אור תורה - אות לח).

<p>עקב את אחיו וגו' כד שמעין אמרין דא הוא תשובה לאתתא דהוה לה קטטה בברה אזלת למקביל עליה דינא חמאת לדיינא דאין נפשין מנייהו לאלקאה לצלבא לאודא אמרה ווי' מה אעביד מן ברא כד סיים דינא אמר לההיא אינתו אימא מה אעביד לך בריך אמרה קובלני ע"כ</p>	<p>כאשר ראה הקדוש ברוך הוא שהם שמחים מה כתוב אחריו בבטן עקב את אחיו וגו' כאשר שומעים אומרים זו היא תשובה. [משל] לאשה שהיתה לה קטטה בבנה הלכה לתבוע עליו דין ראתה לדיין שדן דיני נפשות חלקם למלקות לתליה לשרפה אמרה אוי מה אעשה מן הבן כאשר סיים הדין אמר לאותה אשה אמא מה עשה לך בנך אמרה מתלוננת¹.</p>
<p>ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ודאי לבתר עבד לכל אינון קליפין דיהון בלהו משתעבדין ליה עד הכא הוה כתיב בההוא ספרא דקרטנא אסיא³ לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריך אסיא חכים למעבד למרע דשכיב בבי מרעיה בי אסירי דמלכא למפלח למארי עלמא</p>	<p>ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ודאי לבסוף עשה לכל אותן קליפות שיהיו כולן משתעבדות לו עד כאן היה כתוב באותו ספר של קרטנא הרופא לבסוף היה רשום בזה הפסוק כל שמירה שנצרך רופא חכם לעשות לחולה ששוכב בבית חוליו בית אסירי המלך לעבוד לאדון העולם.</p>
<p>דכד אזיל אסיא חכים לגביה ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון מרעין דשריין עליה אשכח ליה באסירו דמלכא איתימא הואיל וקב"ה (ס"א פקיד) יפקוד לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה לאו הכי דהא דוד אמר אשרי משכיל אל דל וגו' דל ההוא דשכיב בבי מרעיה ואי אסיא חכים⁴ הוא קודשא בריך הוא יהיב ליה ברכאן לההוא דישתדל ביה</p>	<p>שכאשר הולך רופא חכם אצלו ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון מחלות השורות עליו מוצא אותו במאסר המלך אם תאמר הואיל והקדוש ברוך הוא (פוקד) יפקד לתפוס אותו שלא ישתדל אדם אחריו לא כך שהרי אמר דוד אשרי משכיל אל דל וגו' דל הוא אותו ששוכב בבית חוליו ואם רופא חכם הוא הקדוש ברוך הוא נותן לו ברכות לאותו שיעסק בו.</p>
<p>וההוא אסיא ימצאהו בארץ מדבר בבי מרעיה שכיב ובתהו יליל ישימון מרעין דחקין ליה מאי אצטריך ליה למעבד יסובבנהו יסובב סבות וייתי עלות בגין דימנע מניה אינון מלין דנזקין ליה יקיז ליה ויפיק מניה דמא בישא יבוננהו יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה הוי ויסתכל בגין דלא יתרבי עלוי וימאך ליה לבתר יצרנהו כאישון עינו בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקי באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי (ס"א מנייהו) בינייהו דאלמלי יטעי אפי' במלה חד קב"ה חשיב על ההוא אסיא כאלו שפיך דמא וקטליה</p>	<p>ואותו רופא ימצאהו בארץ מדבר בבית חוליו שוכב ובתהו יליל ישימון שאותן מחלות מצרות לו מה צריך לו לעשות יסובבנהו יסובב סבות ויביא עלות כדי שימנע ממנו אותם דברים שמזיקים לו יקיז לו ויוציא ממנו דם רע יבוננהו יסתכל ויבין אותו חולה ממה היה ויסתכל כדי שלא יכבד עליו וימעט אותו לבסוף יצרנהו כאישון עינו כדי שיהיה שמור כראוי באותם משקים באותן רפואות שצריכות לו ולא יטעה (מהם) ביניהן שאם יטעה אפילו בדבר אחד הקדוש ברוך הוא חושב על אותו רופא כאלו שפך דמים והרגו.</p>
<p>בגין דקב"ה בעי דאע"ג דההוא בר נש איהו</p>	<p>משום שהקדוש ברוך הוא רוצה שאף</p>

² והשני הוא פסוק לכו נא ונוכח כמרז"ל (מ"מ).

¹

³ עי' תיקו"ז קכג ע"א.

⁴ עי' לעיל קצג ע"א, ועי' לקמן שה ע"ב.

⁵

<p>בבי אסירי דמלכא ואיהו אסיר בבי אסירי דישתדל בר נש עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי והוה אמר הכי קודשא בריך הוא דן דינין דבני עלמא לעילא הן למות הן</p>	<p>על גב שאותו אדם הוא בבית אסירי המלך והוא אסור בבית האסורים שיעסק אדם עליו ויעזור לו להוציא מבית האסורים והיה אומר כך הקדוש ברוך הוא דן דינים של בני העולם למעלה הן למות הן</p>
<p>רצט/ב</p>	
<p>לשרושי הן לעקור הן לענוש נכסין ולאסורין מאן דאתחזי לענוש נכסין נפל בבי מרעיה ולא יתסי עד דיתן כל מה דאתגזר עליה כיון דאתענש בממוניה ויהיב כל מה דאתגזר עליה אתסי ונפק מבי אסירי וע"ד אצטריך לאשתדלא עליה דיתן עונשיה ויפוק</p>	<p>לשרשו הן לעקור הן לענוש בנכסיו ולאסור אותו מי שנראה לענוש נכסים נופל בבית חוליו ולא יתרפא עד שיתן כל מה שנגזר עליו כיון שנענש בממונו ונותן כל מה שנגזר עליו יתרפא ויוצא מבית האסורים ועל זה צריך להתעסק עמו שיתן עונשו ויצא.</p>
<p>מאן דיתחזי לשרוש יתפסון ליה ויהבי ליה בבי אסירי עד דישתרש מכלא² ולזמנין דישתרש³ משייפי או מחד מנייהו ולבתר יפקון ליה מבי אסירי מאן דיתחזי למות הכי הוא דאילו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא לא ישתזיב</p>	<p>מי שראוי לשרשו יתפסו אותו ויתנו אותו בבית האסורים עד שישתרש מהכל ולפעמים שמשתרש מאבריו או מאחד מהם ולבסוף יוציאו אותו מבית האסורים מי שראוי למות כך הוא שאילו יתן כל הכופר וכל ממונו שבעולם לא ינצל.</p>
<p>ועל דא אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא יאות ואי לאו יתן ליה אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא ודא הוא אסיא דקב"ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי</p>	<p>ועל זה צריך לרופא חכם שיעסוק עליו אם יכול לתת לו רפואה מן הגוף מוטב ואם לא יתן לו רפואה לנשמתו וישתדל ברפואת נשמתו וזהו רופא שהקדוש ברוך הוא ישתדל עליו בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>א"ר אלעזר עד השתא לא שמענא מאסיא דא ומספרא דא בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא⁴ דשמע לאבוי דאסיא חד הוה ביומוי דכד הוה מסתכל בב"נ כד איהו בבי מרעיה הוה אמר דא חי ודא מת והוה אמרין עליה דהוא זכאה קשוט דחיל חטאה וכל מה דלא יכיל למדבק מה דאצטריך איהו הוה קני ויהיב מדיליה והוה אמרין דלית חכים בעלמא כגיניה</p>	<p>אמר רבי אלעזר עד עתה לא שמעתי מרופא זה ומספר זה חוץ מפעם אחת שאמר לי סוחר אחד ששמע לאביו שרופא אחד היה בימיו שכאשר היה מסתכל בבן אדם כאשר הוא בבית חוליו היה אומר זה חי וזה מת והיו אומרים עליו שהוא צדיק אמיתי ירא חטא וכל מה שלא יכול⁴ להשיג מה שנצרך הוא היה קונה ונותן משלו והיו</p>

1

² פי' עד שיהיה עני לגמרי מכל ממונו (מ"מ).

³ פי' שנעקרים שני איברים כגון רגליו ימותו או ידיו או א' מהם וז"ש או מחד מנייהו. ולפי"ז מ"ש תחלה הן למות הוא כפשטיה הן לשרושי היינו שישתרש מכל ממונו ויהיה עני חשוב כמת ומ"ש הן לעקור פי' שיעקור מאבריו או מא' מהם. ומ"ש הן לענוש נכסי פי' שיפסיד בחוליו סך מה שנזרו עליו ולא יהיה עני לגמרי. וז"ש ויהיב כל מה דאתגזר עליה (מ"מ).

4

⁵ אינון סוד הצדיקים שבגן עדן שנראים בעולם הזה כדמות טייעא, והיו נראים להם חמורים, והיינו נושאים משאות סודותם, נרמזים ונמשלים בדמות ההוא וז"ש "בטוענין דטמירר" (אור יקר ח"ב קמה ע"ב). ועי' ח"א ו ע"א הערה יט: דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו, ומגלה לו רזי תורה, בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע וכו' (שער מאמרי רשב"י).

<p>ובצלותיה הוה עביד יתיר ממה דהוה עביד בידי וכדדמי לן דא הוה ההוא אסיא</p>	<p>אומרים שאין חכם בעולם כמוהו ובתפלתו היה עושה יותר ממה שהיה עושה בידי וכדומה לנו זה היה אותו רופא.</p>
<p>אמר ההוא טייעא ודאי ספרא דיליה בידי איהו דקא יריתנא מאבי אבא וכל מלוי דההוא ספרא בלהו אתייסדון על רזין דאורייתא ורזין סתימין אשכחנא ביה ומלין דאסוותא סגיין דאיהו אמר דלא יאות למפעל לון בר (אי) איהו דחיל חטאה</p>	<p>אמר אותו סוחר ודאי ספרו בידי הוא שירשתי אותו מאבי אבא וכל דבריו של אותו ספר כולם מיוסדים על סודות התורה וסודות נסתרים מצאתי בו ודברים של רפואה רבים שהוא אמר שלא ראוי לעשות אותם חוץ (אם) הוא ירא חטא.</p>
<p>ואינן ממה דהוה עביד בלעם דהוה לחיש לחישין על מרע והוה אמר בפומי ואתסי מיד וכלהו בריר לון בההוא ספרא ואמר דא אסור ודא מותר למאן דחיל חטאה בגין דמרעין סגיין אמר דתלייא אסוותא דלהון בלחישו דפומא ואינן מסטרא דנחש ומנהון מסטרא דקסם² וכל אינן דאסור לומר בפומא ואסור למעבד בעובדא הוא אמר עד דאשכחנא על מרעין ידיעאן דאצטריך לומר כך ולנדויי בנדוי ובשמתא על ההוא מרע ואיהו תווחא סגי לגבן</p>	<p>והם ממה שהיה עושה בלעם שהיה לוחש לחשים על חולה והיה אומר בפיו ומתרפא מיד וכולם מברר אותם באותו ספר ואמר זה אסור וזה מותר למי שירא חטא משום שחלאים רבים אמר שתלויה רפואתם בלחישת הפה ואלו מצד הנחש ומהם מצד של קסם וכל אותם שאסור לומר בפה ואסור לעשות במעשה היה אומר עד שמצאתי על חלאים ידועים שצריך לומר כך ולנדות בנדוי ובשמתא על אותו חולי והוא תמיהה גדולה אצלי.</p>
<p>חדי ר' אלעזר וחדו חברייה א"ר אלעזר אי ההוא ספרא הוה לגבן³ נחמי מה איהו אמר אנא אמסר במסירה על מנת לאחזאה לבוצינא קדישא ותנינן א"ר אלעזר ההוא ספרא הוה בידי תריסר ירחי ואשכחנא ביה נהורין עלאין</p>	<p>שמח רבי אלעזר ושמחו החברים אמר רבי אלעזר אם אותו ספר היה אצלנו היינו רואים מה הוא אומר אני אמסר במסירה על מנת להראות לנו הקדוש ולמדנו אמר רבי אלעזר אותו</p>

¹ מהכא משמע שהטייעא היה שם עם ר"א והחברים, ולעיל אמר ר"א בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא דשמע מאבוי וכו'. משמע שלא היה שם הטייעא כשאמר ר"א זה. ואפשר שתחלה אמר ההוא טייעא לר' אלעזר דבר זה. ועכשיו אעפ"י שהיה אצלו לא הכירו ר"א. וכששמע ההוא טייעא מה שסיפר ר' אלעזר לחברים אמ"ל הא ספרא דיליה בידי הוא. ואעפ"י דלעיל אמר דשמע לאבוי דאסיא וכו' וכאן אמר מאבי אבא. אפשר דאסיא זה היה בימי אבי אביו ובימי אביו ויש לאסיא ספר הנז' ונתנו לאבי אביו וירש אותו טייעא זה. נמצא שהכל אמת מש"ל דאסיא היה בימי אביו אמת ומ"ש הכא שהספר ירש אותו מאבי אביו אמת דהא והא איתנהו א"נ יש לפרש במה שחזר בזוהר ממעשה זה היה כתוב שחד טייעא היה עם ר' אלעזר וכשסיפר ר"א על טייעא אחר שאמר לו דשמע מאבוי וכו' אמר אותו הטייעא שהיה עם ר"א הוא ספרא דיליה בידי וכו' (מ"מ).

² עי' לעיל קיב ע"ב: קסם ונחש תרין דרגין אינן קסם תלייא בעובדא נחש לא תלייא בעובדא אלא באסתכלותא ובמלה דפומא. ועי' ספר הליקוטים (פרשת וישב - פרק מח): וזה היה סיבה שתכף נדבקו עמו, ויפתוהו בפייהם, ואדם נדבק בלילית, ומשם הוליד רוחין ומזיקין, והם הם האומות, שנפשות האומות הן הן המזיקין, וכן הרשעים. ומשם, ומזוהמת סמא"ל שהטיל בחוה, בא מקין כל צד הערב רב, מנפשות האומות. וכמנין סמ"ל מסמא"ל, שמש ק"ל שנה ברוחין וליין. ואלו השנים נחש ורוכבו, ס"מ א' נק' קס"ם, וא' נח"ש. ובתיקון יעקב לאדם לא יכלו לשלוט בו, וז"ש בלעם (במדבר כ"ז כ"ג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. והקסם הוא גדול מנחש, ולכן היה בלק גדול בקסם יותר מבלעם, שהוא בנחש מצד לבן אביו, הנקרא לבן מצד בהרת לבנה, והצרעת בנחש, בחברבורותיו מצורע, ולבן מאלו השני טיפות של קדושה שבאו בזוהמא היו רחל ולא, ונמצאו בלבן מצד הנחש, ולכן בא יעקב מעין שופרי דאדם, ותיקן, ולקחה והביאם לקדושה, וזמשה"ה (הושע י"ב ג') ויברח יעקב בשדה ארם ויעבוד באשה ובאשה שמר.

³ פי' אעפ"י שאמר לעיל ספרא דיליה בידי הוא היינו שמצוי אצלו בביתו אבל לא הביאו בידי עכשיו. ולכן אמר ר' אלעזר אי ההוא ספרא הוה לגבן וכו'. ואמ"ל הטייעא אני מוסרו לך אדעתא להראותו להרשב"י (מ"מ).

<p>ויקירין כד מטינא לאינון רוזין דהוה מבלעם תוהנא</p>	<p>הספר היה בידי שנים עשר חדש ומצאתי בו אורות עליונות וחשובים כאשר הגעתי לאותם סודות שהיו מבלעם תמהתי.</p>
<p>יומא חד לחישנא באתר חד והוון אתוון סלקן ונחתן עד דחמינא בחלמא ואמר לי מה לך למיעל בתחומה דלא דילך ולא אצטרכיך לך אתערנא ואבאיש קמאי על רוזין סתימין דהוון תמן שדרנא להווא יודאי ור' יוסי בר' יהודה שמייה ויהיבנא ליה ספרא</p>	<p>יום אחד לחשתי במקום אחד והיו האותיות עולות ויורדות עד שראיתי בחלום ואמר לי מה לך להיכנס בתחום שאינו שלך ושאינו נצרך לך התעוררתי ורע לפני על סודות הנסתרים שהיו שם שלחתי לאותו יהודי ורבי יוסי ברבי יהודה שמו ונתתי לו את הספר.</p>
<p>וברוין דבלעם אשכחנא מאינון שמהן דמלאכין דשדר ליה בלק ולא הוון מסתדרן על תקונייהו כדקא יאות אבל כמה זיני אסוותא אשכחנא ביה דקא מתתקני על תקוני אורייתא ורוזין סתימין דילה וחמינא דאינון בחסידותא וצלותין ובעותין לקב"ה ואי תימא דהוה עביד אסוותא בפסוקי אורייתא או ברוזין דאורייתא ח"ו אלא הוה אמר רוזין דאורייתא ועל ההוא רזא אפיק רוזין דאסוותא דלא חמינא כההוא גוונא לעלמין אמינא בריך רחמנא דאחכים לבני נשא מחכמתא דלעילא</p>	<p>ובסודות של בלעם מצאתי מאותם שמות של מלאכים ששלח לו בלק ולא היו מסתדרים על תקונם כראוי אבל כמה מיני רפואה מצאתי בו שהם מתקנים על תקוני התורה וסודות נסתרים שלה וראיתי שהם בחסידות ותפלות ובקשות להקדוש ברוך הוא ואם תאמר שהיה עושה רפואה בפסוקי התורה או בסודות התורה חס ושלים אלא היה אומר סודות התורה ועל אותו סוד הוציא סודות של רפואה שלא ראיתי כאופן זה לעולם אמרתי ברוך הרחמן שהחכים לבני אדם מחכמה של מעלה.</p>
<p>ומאינון מלין דבלעם נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין כגינייה אמינא בריך רחמנא דבטל מעלמא חרשין? דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דקב"ה ית' וית' שמו אמן ע"כ (מכאן חוזר לפ' בלק א"ר אלעזר</p>	<p>ומאלו הדברים של בלעם לקחתי וראיתי בהם שלא היה בעולם חכם בכשופים כדוגמתו אמרתי ברוך הרחמן שבטל מהעולם הכשופים שלא יטעו בני אדם מאחר יראתו של</p>

1 פי' כגון אזור הוא ביסוד ומי שפגם ביסוד, רפואתו באזור שהוא יסוד. וכן כיוצא בזה (מ"מ).
 2 עי' רמב"ם (ע"ז פ"א ה"ט"ז): ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך. ועי' ביאור הגר"א יורה דעה סימן קעט ס"ק יג: ואף על פי כו'. הרמב"ם וכ"כ בפי' המשנה לפ"ד דעבודת כוכבים אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא הארורה ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"פ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י וכן בתורה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו' והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שזרקין אותו לאשפה שהם חצוניות אלא של בעלי האמת:

בלעם הייבא מאן קטיל ליה וכו' דף קצג ע"ב) בילא"ן יילא"ן	הקדוש ברוך הוא יתברך ויתעלה שמו אמן
---	--

